ህ ብ ረ ሠ ዋ ሥ ው
COMBINED GRAMMAR

አማርኛና እንግሊዝኛ ።
Amharic and English

ከደማ ዘንግእግዜር ሻለቃ ።
By Demma Zenghisgher
(ዘብሔረ ጉራጌ)

አዲስ፡ አበባ ፡ ህዳር ፡ ፳፰ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ዓ. ም.

Addis Ababa 1961 E. C.

ህ ብ ረ ሠ ዋ ሥ ው
COMBINED GRAMMAR

አማርኛና እንግሊዝኛ ።
Amharic and English

ከደማ ዘንግእግዜር ሻለቃ ።
By Demma Zenghisgher
(ዙብሔረ ጉራጌ)

በግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዘኢትዮጵያ ፡
በሠላሣ ፡ ሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ መንግሥት ፡ በ፲፱፻፶፬ ፡ ዓመት ፡ ምሕረት ፡ ታተመ ።

The first edition of this book was published during the reign of His Imperial Majesty Haile Selassie I, Emperor of Ethiopia.

አዲስ ፡ አበባ ፡ ህዳር ፡ ፳፫ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ዓ. ም.

Addis Ababa 1961 E. C.

ትንሣኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት

ማ ው ጫ ። TABLE OF CONTENTS

መቅድም 5

መግቢያ ፤ ቋንቋ ፤ ፍልሠተ ቋንቋ ፤ የፊደል ፍጥረትና መሻሻል 7—12

- አሥራ ሠባት ነገደ ኢትዮጵያ ቋንቋ 11
- የቋንቋ ጉጂነትና ጥቅም 12

የነገደ ኢትዮጵያ ፊደል An Ethiopin Characters . . 13—16

- ሥርአተ ነጥብ An amharic Panctuation 15
- ሥርአተ ቅፅ 16

ድርሠተ ተፈጥሮ ፤ ንባበ ፤ ግጥመ ፤ ታሪክ ፤ ገላጭ ፤ ራእየ ፤ ድርሠት 17–25

- አተታዊ (አተታ) ፤ ሁኔታዊ ፤ ምዙነ ድርሠት 21–25

ውለታ አይረሣም 25–27

የንግግር ክፍል Part of Speach 28

ሥም Noun 28–34

- ተራ ሥም Common Noun 31
- ምድብ ሥም Proper Noun 32
- ህብረ ሥም Collechive Noun 32
- ጥቅመ ሥም Material Noun 33
- ግብረ ሥም Abstractive Noun 33

ልምምድ Exrcise 34

ጾታ Gender 35-38

- ወንዴ Masculin 36
- ሴቴ Feminien 36
- ተራ ጾታ Common gender 37
- ግኡዝ Neuter 38

ልምምደ ጾታ Exercises 38

ቁጥር Number 38–39

ሞያ Case 39–46

- አግባበሞያ (ሥከተቃል) 40
- ሥመሞያ Nominetive case 44
- ግዜተሞያ Objective case 44
- ጥቅመሞያ Possessive case 45–46

ሥመምትክ Pronoun 46–52

- ምድበ ሥመምትክ Personal Pronoun 49
- ጥቅመ ሥመምትክ Possessive Pronoun 49
- ምዙነ ሥመምትክ Reflexive Pronoun 50
- ምልከታ ሥመምትክ Demonstrative pronoun 50
- መጠይቀ ሥመምትክ Interogative Pronoun 51

ማውጫ ። TABLE OF CONTENTS

ወገነ ሥመምትክ Relative Pronoun 51

የሥመምትክ ሥኬት Usege of Pronoun 52-55

ልምምዷ ሥመምትክ 53-55

ግሥ Verb 56-63

መሠረተግሥ ጉዋደግሥ ነባርግሥ 58

እዘግሥ ውዝግበግሥ ሣፌግሥ 59

የእርባታ መክፈቻ የእርባታ ምንጭ 60-62

ልምምዷ ግሥ 63

ፍዘግሥ (ተውሣከግሥ) Adberb 64-70

ምድብ ፍዘግሥ 66

ጥገኛ ፍዘግሥ 66

ወቅተ ፍዘግሥ Adverb of time 67

ትግነ ፍዘግሥ Adverb of place 68

አሀዘ ፍዘግሥ Quantitative adverb 68

ግብረ ፍዘግሥ Adverb of Manner 69

ምጥነ ፍዘግሥ Adverb of degree 69

ምክንያተ ፍዘግሥ Adverb of reason 69

አዎንታና አሉታ ፍዘግሥ Adverb of affermative & negative 70

ሁኔታዊ ፍዘግሥ Adverb of condision 70

ቅፅል (ሥምአከል) Adjective . . . . 72—

ቅፅለ አገባብ Kind of adjective 75

አይነተ ቅፅል Quality adjective 76

አሀዘ ቅፅል Quantitative adjective 77

ምልከታ ቅፅል Demonstrative adjective 77

ድልድለ ቅፅል Distributive adjective 78

ጥቅመ ቅፅል Possessive adjective 78

መጠይቀ ቅፅል Interogative adjective 79

ግንዝበ ቅፅል Reflexive or Enphezaizing adjective 79

ልምምዷ ቅፅል 80

መሥተዋድድ Preposition . . , ... 81—83

ልምምዷ መሥተዋድድ 83

መሥተፃምር Conjunction . . . . 84—86

ቃለግን Interjection . . . . 87—89

ድምፅግን ፤ ድንቀግን ፤ ፍንድቀግን 88

ትክዘግን ፤ ዛቻዊግን ፤ ውደሣግን ፤ ሥንብተግን 89

መቅድም ።

ሠዋሥው ታላቅ ጥበብ ነው ፤ ሠዋሥው የነገድ የትንሽነት ፣ የትልቅነት ወይም የሃይማኖትና የእርጅና ባህል የማይከተል እንደተፈለገ የሚገኝ ነው ።

በዚህ ህብረ ሠዋሥው አሣቤ መነሻ ያደረኩበት ለጐለመሡት ወይም ለመካከለኞች ሣይሆን በአማርኛና እንግሊዝና ሠዋሥው ለሚያዘግሙት እንግሊዝኛው ከአማርኛው ጋር በማነፃፀር ፈጥኖ ደራሽ ሆነው እንዲገኙ በማሠብ ነው ።

ስለዚህ ከሠዋሥው ሠዋሥው በአጠረ በቀለጠፈ ዘዴ ስለሚበልጥ በሥልጣኔ ከተራመዱ አገሮችም ለምሣሌ በአሜሪካ በየዓመቱ ከሚታተሙ (300) ሦሥት መቶ ሚሊዮን መጻሕፍት ከመቶ አርባ 40% የሠዋሥው ብዛትና ከ15 ሚሊዮን ዓይነት አብዛኛው ሢሆን በአንደኛው የከበደው በሌላው ተሻሽሎ ፤ በአንደኛው የተሠወረው በአንዶኛው ተገልጾ ይገኛል ።

እነሆ ይህ ሥዕላዊ ሠዋሥው በ . . . ገጽ ስለሚገኝ ለተማሪም ሆነ ለመምህር አማርኛችንም ለማወቅ ለሚመኙ በዚህ መጀመርያ ደረጃ እየታገዙ የያንዳንዱ የንግግር ክፍል መረዳት እንዲችሉ ነው ። መቼውንም ቢሆን ነቃፊ ከሌለ ብልህ አይፈጠርምና ከሠው ሥህተት ከብረት ዝገት ከእጅ እድፍ ሥለማይታጣ ለኔ የተሠወረ ለተመራማሪ በሚገለጽ እርምት ይቅርታ ።

ደማ ዘንግ እግዜር (ሻለቃ)

ዘብሄረ ጉራጌ ።

መግቢያ ።

እነሆ ከዚሁ ቋንቋ (15) አሥራአምስቱ በነገደ ሤም (25) ሃያ አምስቱ በነገደ ካም (32) ሠላሣ ሁለቱ ቋንቋ በነገደ ያፌት አብራክ አከፋፍሎ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ እብራይስጥ ቋንቋና አስተዳደር በ(2796) ሁለት ሺህ ሰባት መቶ ዘጠና ስድስት ነገደ ቋንቋ መፍለስ የሶስተኛውን ጊዜ ምዕራፍ መክፈቱን ታሪክ ይነገረናል ዘመኑም 1950 ዓ. ም. ሲደመር 4663 ዓመት ነው ።

እንዲሁም በ4, 499,998, 054 ዓመተ ዓለም ላይ ወይም ከልደት በኋላ በአራት (4) ዓመተ ምሕረት ላይ አሥራ ሁለቱ (12) ሐዋርያዎች በመለኮት ኃይል በ72 ቋንቋ ማስተማራቸውን አዲስ ኪዳን ይነግረናል ። አሁንም በሃያኛው (20) መቶ ክፍለ ዘመን 2796 ነገደ ቋንቋ በእንግሊዝ በፈረንሣይ፣ በእሥፓኝ በአረብ በነዚህ በአራት ቋንቋ በአሳብ መገናኛ መሥመር ተሠብሥቦ ወደ አንድ ንግግረ ቋንቋ ለመጠቃለል የአራተኛውን ጊዜ ሊከፍትለት መቃረቡን ታረካዊ ዜና ያስረዳል ።

የፊደል ፍጥረትና መሻሻል ።

የዛሬዪቱ ኢትዮጵያችን ቀድሞ ሰው ያልነበረባት ምድረ በዳ ስለነበረች የእብራይስጥ ንግግርና ሃያ አራት (24) ሣባዊ ፊደል በ4. 499. 994 , 806 ዓመተ ዓለም ወይም ከልደት በፊት በ3244 ዓመት ላይ በነገደ ካም ወራሚነት ተጀምሮ ኖረ ። በ4. 499. 995. 827 ዓመተ ዓለም ወይም ከልደት በፊት በ1327 ዓመት ላይ በዘመነ መንግሥት | አፄ ዘግዱር | ኢትዮጵያዊ አስተዳደር ዛሬ የምንገለገልበትን 175 አንድ መቶ ሰባ አምስት ግእዘ ፊደል ተተክቶ ሣባዊው ፊደል 1460 ዓመት አገልግሎ ተለወጠ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ግእዛዊ ንግግር (531+1327+1950 ዓ. ም.) በድምሩ 3808 ዓመት ከሣባ ሁለተኛ ሆኖ ሚያገለግል ኖረ ።

ሁለተኛ ከልደት በኋላ በ1253 ዓመተ ምሕረት በዘመነ መንግሥት | አፄ ይኩኖ አምላክ | ኢትዮጵያዊ አስተዳደር (9) የአማርኛ ሀረገ ፊደል ታክሎበት የኢትዮጵያ አሥራ ሰባት (17) ነገድ በሁለት መቶ አርባ አምስት (245) ተርታ ፊደል ተሻሽሎ ይሠራበታል ከ17ቱም ነገደ ቋንቋ አማርኛ ፤ ግእዝን በግዞት አኑሮ በመላ ኢትዮጵያ ልሣነ መንግሥት ሆኖ ተስፋፍቶ ይገኛል ።

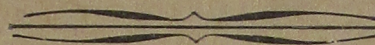
እንግዲህ ትውልድ ትውልድን እንደሚያድሠው እንዲሁም ቋንቋ ቋንቋን ይለውጠዋል ያሻሽለዋል አቀድ ይሠጠዋል ስለዚህ ከ(245) ነገደ ኢትዮጵያ ፊደል ውስጥ 35ቱ ፊደሎች አንድ ዓይነት የድምጽ አወዳደቅ ሲኖራቸው ለሥራ ፈጽሞ አይረዱንም በኔ አስተያየት የማይጠቅም ምክንያት እንግበ መሄድ ተገቢ መስሎ አልታየኝም ።

ስለዚህ አማርኛ ከልደት በፊት በ1071 ዓመት በዘመነ መንግሥት አጼ (ጥኖተ) ሴም ኢትዮጵያዊ አስተዳዳር ከግእዝ ሁለተኛ ሆኖ ሲነገር የኖረ ሦስት ሺህ ኻያ አንድ (3021) ዓመት ያለው ጥሩ አንደበት የማይዝ ምሥጢረ ብዝ የሠመረ ነገደ ቋንቋችን ነው ።

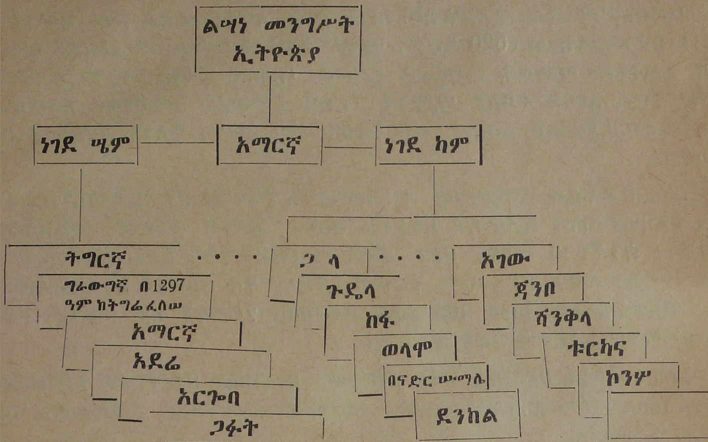
መግቢያ ።

የንግግር ክፍሎቹም ከ4.499.994.806 ዓመተ ዓለም ወይም ከልደት በፊት በ3244 ዓመት ጀምሮ የአማርኛ ሰዋስው ውስጠ ታዋቂነቱ በይፋ ሳይታወስ ኖረ እንደ ዚሁም በክፍለ አውሮፓም እንኳን ከ1650 ዓመተ ምሕረት ወዲህ ሲሆን በላቲን ፤ በዓረብ ፤ በ ግእዝ ፤ በአርመን ፤ በሕንድ ፤ በቻይና ፤ በጃፓን ፤ በኮርያ በጠቅላላው በስምንት (8) ነገደ ፌደል አገሮች ሁሉ በመሻሻያ አቅድ ተገለጸ ።

አማርኛ ከ1934 ዓመተ ምሕረት ወዲህ ዘመነ መንግሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ባስገኛቸው ኢትዮጵያውያን አማርኛችን የሰዋስው ስልት እንዳወጣለት ድርሰታዊ ዜና ይነግረናል ።

አሥራ ሠባት (17) ነገደ ኢትዮጵያን ቋንቋ ፤

መግለጫ

ይህ (—) ወራጅ መሥመር የመንግሥት ያስተዳደር ልሣነ ቋንቋ አማርኛውን ያመለክታል

ይህ (...) ነጠብጣብ መሥመር 17ቱ ነገዶች አንዱ ካንዱ በአማርኛ ተነጋግሮ የእርሥ በርሥ ዝምድና ህብሮሽን ያሣያል

የቋንቋ ጉጂነትና ጥቅም ።

እነሆ ሥረ ግዕዝ አማርኛ ቋንቋና ፊደል የአሥራሰባቱ ነገደ ኖኅ ልጆች የግል ባዕድ ያልሆነ የንግግርና የድርሠት መገናኛ መሆኑን እያወቁ አርቆና አርቅቆ ባለማሥተዋል በእምነት በፈሊጥ (ፖለቲካ) ጠንቅ ፤ የእራሳቸውን ፊደል ክብር በመንፈግ ባእዳን በሆኑት ላቲንና የ620 ዓ. ም. ዓረብኛ እምነትን በመልበሥ የእርሥ በርሥ ችግር አብቅለው ሢያጭዱ ፤ መከራን ደግሠው ሢጠጡ ፤ ነገደ መንግሥታቸውን ባለማሥተዋል እየናዱ በባእድ ሢሚንቆ ሢገነቡ ለመሠረተ ታሪካቸው ባለማሠብ ለባእዳን መግቢያና እጅ ለጠሩም ጫፍ እየሆኑ መኖራቸውን ትላንት በሆነው ታሪክ ታውቆአል ፡

ስለዚህ ደራሲው የሚመኘው ይህ ከጥንት እሥካጥንት በታሪክ የተሸጋገረልንን ወገን ያልተለያየባትን ኢትዮጵያ አገራችን በባእድ እምነት ሣንለያይ መልካችንን ባህላችንን ቋንቋችንን መገናኛ ሀረገ ፊደላችንን ህብረታችንን ለጋራ ፤ እምነታችንን ለግል መድበን ውበታችንን በሥነ ድርሠት እንድናሥጌጥ በህብረት እንድንጠብቀው ነው ፤ በእውነቱ አገር ከሌለ ባህለ ፊደል ካልተከበረ ሃይማኖት ብቻ ምክንያት ከሆነ ዶሮ በጅማትዋ እንደምትጫወት ይገመታል ።

ስለዚህ በውነቱ ሀይማኖት ማለት ሀገር ነው ፤ ሀገር ከሌለ ሀይማኖትም ሊያከብሩት እራስና ባሕል ፤ ሥነ ጽሑፍም ሊከበሩ አለመቻሉን መተባበር ፤ የሥልጣኔ በር መሆኑን እንወቅ ።

የነገደ ኢትዮጵያውያን ፊደል ።

Anethiopian Characters

	(ሀa)					(ለb)			(መc)	
(1)	ሀ	ሐ	ኀ	Ha	(5) ረ	Re	(9)	ተ		Te
	ሁ	ሑ	ኁ	Hu	ሩ	ru		ቱ		tu
	ሂ	ሒ	ኂ	Hi	ሪ	ri		ቲ		ti
	ሃ	ሓ	ኃ	Ha	ራ	ra		ታ		ta
	ሄ	ሔ	ኄ	He	ሬ	re		ቴ		té
	ህ	ሕ	ኅ	He	ር	rh		ት		th
	ሆ	ሖ	ኆ	Ho	ሮ	ro		ቶ		to
(2)	ለ			le	(6) ፨ ሸ	sch	(10) ፨	ቸ		ch
	ሉ			lu	ሹ	shu		ቹ		chu
	ሊ			li	ሺ	shi		ቺ		chi
	ላ			la	ሻ	sha		ቻ		chia
	ሌ			lé	ሼ	she		ቼ		che
	ል			lh	ሽ	sh		ች		chih
	ሎ			lo	ሾ	sho		ቾ		chio
(3)	መ			me	(7) ቀ	Ke	(11)	ነ		ne
	ሙ			mu	ቁ	Ku		ኑ		nu
	ሚ			mi	ቂ	Ki		ኒ		ni
	ማ			ma	ቃ	Ka		ና		na
	ሜ			mé	ቄ	Ke		ኔ		né
	ም			mh	ቅ	Kh		ን		nh
	ሞ			mo	ቆ	Ko		ኖ		no
(4)	ሠ	ሰ		se	(8) በ	be	(12) ፨	ኘ		gn
	ሡ	ሱ		su	ቡ	bu		ኙ		gnu
	ሢ	ሲ		si	ቢ	bi		ኚ		gni
	ሣ	ሳ		sa	ባ	ba		ኛ		gna
	ሤ	ሴ		sé	ቤ	be		ኜ		gné
	ሥ	ስ		sih	ብ	bh		ኝ		gnh
	ሦ	ሶ		so	ቦ	bo		ኞ		gno

(13)	አ	ዐ	a
	ኡ	ዑ	Uh
	ኢ	ዒ	Ei
	ኣ	ዓ	a
	ኤ	ዔ	e
	እ	ዕ	eh
	ኦ	ዖ	uo
(14) ፨	ኧ		he
(15)	ከ		que
	ኩ		qu
	ኪ		qui
	ካ		qa
	ኬ		qué
	ክ		guih
	ኮ		quo
(16) ፨	ኸ		heh
	ኹ		huh
	ኺ		hih
	ኻ		hah
	ኼ		héh
	ኽ		hieh
	ኾ		hoh
(17)	ወ		Wh
	ዉ		Wuh
	ዊ		We
	ዋ		wua
	ዌ		Wue
	ው		Whi
	ዎ		wo

(18)	ዘ	ze
	ዙ	zoo
	ዚ	zi
	ዛ	za
	ዜ	zé
	ዝ	zhih
	ዞ	zo
(19)	ዠ	je
	ዡ	ju
	ዢ	ji
	ዣ	ja
	ዤ	jé
	ዥ	jih
	ዦ	jo
(20)	የ	ye
	ዩ	you
	ዪ	yi
	ያ	ya
	ዬ	yé
	ይ	yih
	ዮ	yo
(21)	ደ	de
	ዱ	du
	ዲ	di
	ዳ	da
	ዴ	dé
	ድ	deh
	ዶ	do
(22 ፨	ጀ	gde
	ጁ	gdu
	ጂ	gy
	ጃ	gya
	ጄ	gyie
	ጅ	gdhe
	ጆ	gyo

(23) ፨	ገ		gh
	ጉ		gu
	ጊ		ghi
	ጋ		ga
	ጌ		ghe
	ግ		ghih
	ጎ		go
(24, ፨	ጠ		th
	ጡ		thu
	ጢ		thih
	ጣ		thah
	ጤ		theh
	ጥ		teh
	ጦ		toh
(25) ፨	ጨ		ch
	ጩ		chu
	ጪ		chi
	ጫ		cha
	ጬ		chie
	ጭ		chh
	ጮ		chio
(26)	ጰ		peh
	ጱ		puh
	ጲ		pih
	ጳ		pah
	ጴ		peyh
	ጵ		péh
	ጶ		poh
(27)	ፀ	ጸ	th
	ፁ	ጹ	thu
	ፂ	ጺ	thy
	ፃ	ጻ	tha
	ፄ	ጼ	thie
	ፅ	ጽ	thh
	ፆ	ጾ	thoh

(28)	ፈ	fe	(29)	ፐ	pe	(30)	ቨ	ve
	ፉ	fu		ፑ	pu		ቩ	vu
	ፊ	fi		ፒ	pi		ቪ	vi
	ፋ	fa		ፓ	pa		ቫ	va
	ፌ	fie		ፔ	pie		ቬ	vie
	ፍ	fh		ፕ	peh		ቭ	vh
	ፎ	fo		ፖ	po		ቮ	vo

እነሆ ይህ ፡፡ ጥቅሥ ሀያል የተመለከተባቸው ፊደሎች በ1253 ዓ ም የተጨመሩ ናቸው ።

የላቲን ፊደልና አኃዝ

A B C D E F G H J K L M N

O P Q R S T U V W X Y Z

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

ሥርአተ ነጥብ ።

ይህ	፣ ሁለት ነቁጥ የቃላት መግቻ ።	ነጥብ	ይሠኛል
ይህ	፥ ሁለት ነቁጥና ከመሃል ሠረዝ የንኡሥ ንግግር መግቻ	ንጥልሠረዝ	—»—
ይህ	፦ ሁለት ነቁጥና ከላይናታች ሠ|የከፍተኛ ንግግር መግቻ ሆኖ ማረፊያና መቀጠያ ነው	ድርብሠረዝ	—፡፡—
ይህ	። አራት ነቍጥ የሙሉ ንግግር መግቻ	ነ ጥ ብ	—፡፡—
ይህ	. አንድ ነቍጥ የቃላት ማሠሪያና መለያ	ይ ዘ ት	—፡፡—
ይህ	... ብዛቱ ልቅ የሆነ ነቍጥ የጅምርና የይቀጥላል ገላጭ	ነጠብጣብ	—፡፡—
ይህ	«—» አራት ጭረት	ጥ ቅ ሥ	—፡፡—
ይህ	( ) ሁለት ተቃራኒ ክብ የግድፈት አጥር	ቅ ን ፍ	—፡፡—
ይህ	? ከዘራና ከግርጌው አንድ ነቍጥ ሚታይ	መጠይቅ	—፡፡—

|ይህ| ! በርቀት መሠረት ተንጠልጥሎ ሚታይ |ድ ን ቅ| ይሠኛል

|ይህ| ¡ ከራሥጌ በርቀት ላይ የሚታይ ይዘት ሚታይ |ሥ ላ ቅ| —።—

|ይህ| — ግዳም ሠረዝ ቅደም ተከተል ግሥገሣ መለያ |ሚ ራ ክ| —።—

|ይህ|

ሀ←«»→ሀ በፊደልና ፊደል መሀል የሚታየው ባዶ ርቀት |ሆ ህ ት| —።—

በ

|ይህ| ↕ በፊደል ውሥጥ ከላይና ታች የሚታየው ባዶ ሥፍራ |ማ ፀን| —።—

ሀ

ስርዓተ ድርሰት ።

ድርሰት በመላ ዓለም በዓይን የታየ በጀሮ የተሰማ በሕሊና የታሰበ ጠቅላላ ስሜት የሚያመነጨውና በስምንቱ የንግግር ሰዋስው የሚገለጽበት ታላቅ ጥበብ ነው ።

እነሆ ወደሥርዓተ ድርሰት ከመቅረብ በፊት በቅድሚያ ልናውቀው የሚገባ አቅድ ለጥቆ ይገኛል ። ለምሳሌ ፤

(1) ቅጽ ማደራጀት

(2) ገጽ መመደብ

(3) ሲራክ መዘርጋት

(4) አምድ መፈለም

(5) ኅላፍ አርእስት ህዳግ መመጠን ሲሆን ሥእሉን በማየት አጥንቶ መዘጋጀት ተቀዳሚ ምክንያት ሆኖ ይታያል ።

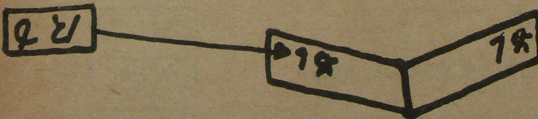
ሥርዓተ ቅጽ ።

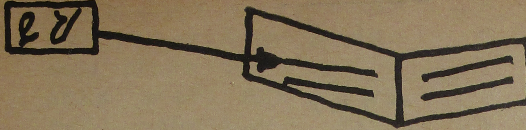
ቅጽ ይሰኛል አንዱ ቅጠል ወይም ሉክ ወረቀት አራት ገጽ ይኖረዋል ።

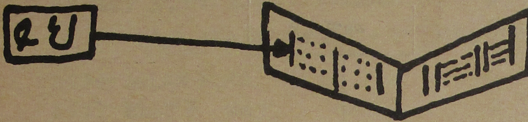
ቅጠል ይሰኛል የአንዱ ቅጽ ወይም ሉክ ገሚስ ስለሆነ ከፊትና ጀርባው ሁለት ገጽ ይኖረዋል ።

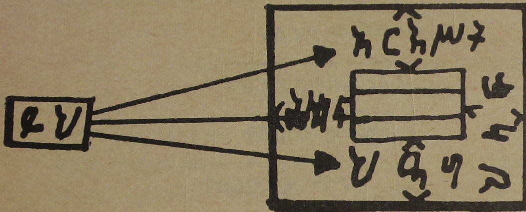
ገጽ ይሠኛል የአንዱ ቅፅ ወይም ሉክ ግራና ቀኝ ተገልጾ በሥተጫፍ የሚታየው ቁጥር ነው ።

ሚራክ ይሠኛል ከመሀል ግራና ቀኝ ተሠምሮ የሚታየው ነው ።

አምድ ይሰኛል ይሀም በጋዜጣ ወይም በመጻሕፍት ሐሳብ ሲደረደር በሁለቱ መሐል የሚተወው ኅላፍ ባዶውን ሥፍራ ነው ።

1. የድርሰቱ ሰሜን አርእስት ።
2. የድርሰቱ ደቡብ ህዳግ ።
3. የድርሰቱ ምዕራብ ምሥራቅ ህላፍ
4. የድርሰቱ መሐል ክብ ምክንያት ነው

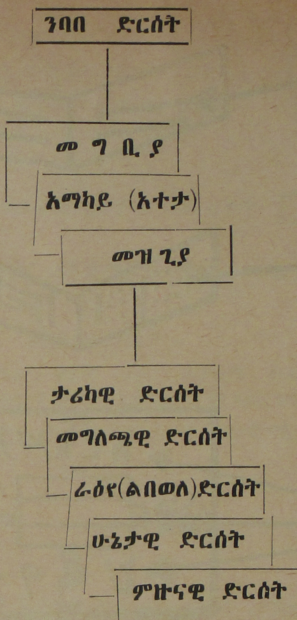
ድርሰተ ተፈጥሮ ።

ድርሠተ ተፈጥሮ በሁለት አርእስተ አንቀጽ ተመድቦ ይነገራል ይኸውም ቀኔና ንባበ ድርሰት ሆኖ ይገኛል ቀኔ ልዩ መልክ የሚከተል ግጥም ተጠቅሎ የሚጠራበት ነው ይህም በትምህርት እገዛ የሚለገሥ ሣይሆን በመለኮተ ጸጋ የሚገኝ ሀብተ ስጦታ ነው በዚህ ዕድል የተገለገሉትን እነያሬድን ያሳስበናል ።

፪ኛው ንባበ ድርሰት የግጥም ባሕልና መልክ የማይከተል አገልግሎቱም የጽሑፍ ዓይነት የሚጠቀልል ከድርሰት ተፈጥሮ ታላቅ አርዕስተ ክፍል ነው ፤ ይህም በብዙ ምድብ የተተነተነ ሆኖ ይገኛል ።

ንባበ ድርሰት ትንታኔ ።

ንባበ ድርሰት በሦስት ዓቢየ አርዕስት ተመድቦ እንደገና በአምስት ንዑሰ አገባብ ተከታትሎ ይታያል ለምሳሌ ።

ተብሎ ሥርዓት ተደንግጎለታል እነሆ በዚህ ምዳቤ በዓይን የታየ ፤ በጆሮ የተሰማ ፣ በሕሊና እየታሰበ ለሚገለጽ ለምሳሌ መራራን በማር ሸፍኖ ማጉረስ የአካሚው ስልተ ሞያ እንደመሆኑ መጠን እንዲሁም አስተማሪ ፣ ለተማሪው ዘርዝሮና ገልጾ መግለጫ ለመስጠት ድርሰቱም ልክ እንደሰው ጠባይ የተለያየ ባሕል ይዞ መገኘቱን ገልጾ ማስረዳት ይገባዋል ከዚህ ቀጥሎ ያለውንጠባየ ድርሰት እናጥና ለምሳሌ

ተራ ድርሰት ።
ቃላት ስክ ድርሠት
ተመሳሳይ ድርሰት
ውስጠ ዘ ድርሰት
ትርጉመ ድርሠት እየተሠኘ የሚነገር ባሕል ፈጥሮ

ይከታተላል ።

ል ም ም ድ

ግጥም ድርሰት ።

ግጥመ ድርሰት በሁለት መልክ ተደርድሮ ስሜትን ያረካል ፣ ለምሳሌ የመድረሻ ፊደል ተመሳሳይ ሆኖ ሲገጥም ስሜቱ (ስኬቱ) ያማረ ሆኖ ይገኛል ለምሳሌ

ለዘመነ መንግሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት የተደረገ ሙገሳዊ ግጥም

ዕድል ባንተ ሆነች ማግኘትም መራመድ - ድ
ትምህርትን በመምራት ነፃነት በመውደድ - ድ
ላገርህ የደከምክ ነፃነት መሥራች — ች
ዕድልህ ዕውቀትን በሯን ከፈተች — ች
ድርጅተ መልካም ሰፊው ታሪክህ — ህ
ከነገሥታት ሁሉ ታላቅ መሪነህ — ህ
እድሜህን አርዝሞ ፈጣሪ ይርዳህ — ህ

በስም ለበስ ከነጋ ድራስ ተሰማ እሸቴ የተነገረ ፡፡

እናንተ ጠቢባኖች ረቢ ሥራ ሥሩ — ሩ
እናንት ገበሬዎች በፊት ተማከሩ — ሩ
አረም እንክርዳዱን ሢናር እንዳትዘሩ — ሩ
ጊዜ ሲመረምር በኋላ እንዳታፍሩ — ሩ

※

ጋብቻ ወለም ዘለም እያለ ስለአስቸገረ
የተገጠመ ግጥም እንይ ፡፡

ጌጥም የሚደምቀው ፤ ልብስም የሚሞቀው — ው
ዓለም የሚያደምቀው ፤ ጥርስም የሚስቀው — ው
ጋብቻ ይከበር ወጣቱም ይወቀው — ው

※

ታላቅ ምሥጢር ነበር የተጫወት ነው
ዘርዝሮ መንዝሮ ያወጣው ማነው
ከንፈርሽን ታዘብኩት ለብዙ ሳምነው ፡፡
ዕቃ ከቤት ሞልቶ ሔድህ ውሰት ተራ
እየው አፈሰሰ የሰዎችን እንሥራ ፡፡

ዜማ ምክር ፡፡

ጽድቅና ኩነኔ ቢኖርም ባይኖርም
ከክፋት ደግነት ሳይሻል አይቀርም ፡፡
ከደብተራ ከጠበቃ ከሚሰኛ አሮጊት ፤ አታድርገኝ ጐረቤት

※

ደራሲው በአባቱ መሞት ያዘጋጀው

ዜማ ኀዘን ፡፡

አባት መከታ ነው ለዚህ ዓለም ኑሮ
እናት መድኃኒት ነች ለሆድ ለጉሮሮ ፡፡

ሁለቱን የያዘ ደግ አባት ነበረኝ
ሞት ቆራጥ አርበኛ ነጥቆ ወሰደብኝ ።
እንደቀድሞ እንሁን ተው አንለያይ
አባት አይጨክንም በልጆቹ ላይ ።
ስቸገር ረዳቴ ሐኪም መድኃኒቴ
ሲጠማኝ ጠጄ ነህ ሲርበኝ ፍትፍቴ ።
ክብሬ ከሞትክ ቀረ አንተ ሰውነቴ ።
ጠቅላላው አሳብህ ልማዴ ሲቀር
ሀዘኔ ብርቱ ነው ልቅሶዬ መሪር ።
ላልቅስ ተንሠቅስቄ ልቤን ላስጨንቅ
ተፈታ ንብረቴ ገበያው ሲደምቅ ።
ጠበቃዬ ቀረ እንግዴህ ተረታሁ
እጆቼ ታሠሩ ዋስ ጠበቃ አጣሁ
ደስታዬ በርዶአል ወዳንተ እስከመጣሁ ።

ታሪካዊ ድርሰት ።

ታሪካዊ ድርሠት በተራ አማረኛ የሚጻፍ ሲሆን በዐይን የታየ በጆሮ የተገበየ መልኩ ስሜትን ሳይነካ እንደታየ እንደተሰማ ጥሬውን የሚገልጽበት ሥልት ነው ።

ለምሳሌ ገናናው ንጉሠ ነገሥታችን ግርማዊ ቀ. ኃ. ሥ. ሚያዝያ ፳፯ ቀን ፲፱፻፴፫ ዓ. ም. በዕለት ሠኞ ከቀትር በፊት ልክ አምስት ሰዓት ሲሆን ታላቅ ድል በተጐናጸፈ ግርማ መናገሻ ከተማቸው አዲስ አበባ ገቡ ።

አቤት የዛን ለታ ምድርና ሰማይ ዋሉ በዕልልታ ተራሮችም ሳቁ ወንዞችም ተመሙ ‹‹እኔም የዚያን ቀን በዝናም ራስኩኝ ለዕለት ምስክር እዛው ነበርኩኝ › እነሆ እንዚህን የመሳሰለው ታሪክ በዚህ ዐይነት ይመራል ከዚህ ቀጥለን ገላጭ ድርሰት እንመልከት ።

ገላጭ ድርሠት ።

ገላጭድርሠት በዐይነት በስልት በባህል አርዕስቱ በሥዕል ቃላት ሆኖ ለህሊና የቀረበውን ጥየቃዊ መልስ (ማን ፤ ምን ፤ ዬት ፤ ምንጊዜ ፤ እንዴት ፤ ለምን ፤) እየተሰኘ በሚነገር መጠይቀ ቃላት የሚጻፍ ስለሆነ ገላጭ ድርሠት የሚል ሥያሜ ተቀበለ ለምሳሌ ከዚህ በጥቂቱ ስለ አንድ ሰው ሁኔታ ለመግለጽ ብናስብ ።

ሰውዬው ማን እንደሆነ ? ፤ በዬት እንደሚገኝ ? ፤ ስንት መለያልዮች እንዳሉት ? በውስጡም የሚገኙት ያገልግሎት ጣቢያዎች ምን ያህል እንደሆኑ ? ፤ ምንጊዜ እንደሚዘጋጁ ? ፤ ለማንኛው ዐይነት ግልገላ እንደ ተፈጠረ ? ሥርዓት ባስከተለ ሁኔታ ተጠቅሶ የተጻፈ እንደሆነ ገላጭ ድርሠት ተብሎ ይነገራል ከዚህ ቀጥሎ ስለ ራዕየ ድርሠት እናጥና ።

ራዕየ (ልበወለድ) ድርሠት

ልበ ወለድ ወይም ራዕየ ድርሠት የማይዳሰስ አርእስቱ በአሳብ ህሊና እየታየ በልብ ፈጠራነት መልክ የሚጻፍ ነው ። ለምሳሌ ስለ ሕዝብ ሁኔታ ብንመለከት የሕዝብ የህሊና ድካም ፤ የእምነት ፤ ጉድለት ፤ ያስተዳደር ሥህተት ፤ የፈሊጡ ጠማማነት (ፖለቲካው) በተዘዋዋሪ ስልት ለማስገንዘብ የሚያበቃ ጥበብ ነው ።

ለምሳሌ ለባዊነትና ነባቢነት ያለው ፍጡር ፤ የስኅተቱን ሽኛ በቀጥታ ሊነኩበት ስለማይወድ እንደዚህ የመሰለውን ደፈራ ንግግር ፤ እንደ አሞት መራራ ሆኖ ይታ የዋል ።

ሥለዚህ መራራን በማር ሸፍኖ ማጉረስ የወጌሻው ሥልተ ባህል እንደመሆኑ መጠን „የእናት መካሪ አያጥፋ ፈጣሪ" እንደሚባለው ፤ ሠምና ወርቅ ፤ ምርቅና ማር ሥለሚያሥገነዝበን ልብ ወለድ መከሪ ተብሎ በመከራና በሠላም የሚያገለግል የሥነ ጽሁፍ ዋናው ክፍል ነው ለምሳሌ በዜማ ሥልት ህዛዊ ቤዞች ባገር ቤት ጌቶች

አንድ ሰው አሥቦ አንድ በሬ ሥቦ
ያንድ በሬ እሸት ያንድ ላም ወተት ።
እሥኪደርሥ ድረሥ መቼ ይቀርና
መቀጥቀጥ በዱላ
ሡርፌ ቢለግም ቅቤ አይወጋም ።
በማግኘት ደስታ እንደማትገኝ
በታሪክም ሆነ በእድሜም አልመኝ ።
የናት አገር ቀሚስ ያባት አገር ሸማ
ነጠላ አይደለምወይ የሰው አገሩማ
አንተም ተው አንተም ተው የሚል ዳኛ ታጥቶ
በሬውን ወሠደው ከቀንበሩ ፈትቶ ።

እነሆ እነዚህ የመሣሠል ሁሉ የሚገለጽበት አቅድ ነው ከዚህ ቀጥሎ ከብዙ በጥ ቂቱ ስለ ሀተታዊ ድርሠት እንመልከት ።

አተታዊ ድርሠት (እታቶ) ።

አተታዊ ወይም እተታ ድርሰት በብዙ ሁኔታ ሊታተት ይችላል ለምሳሌ ስለ አለም ብንመለከት ።

ፀጥታና ሠላም በአለም ላይ ጠፋ ፣ ጽድቅና ፍርድ ወደቀ ፡ ትክክለኛነትና ዳኝ ነት ከቁም ነገር ጋር ተቀበረ ፡ ጠንካራ ደካማን በሥልጣን ቀንበሩ አግብቶ መነገጃ አደረገው ።

ስለዚህ ጆሮ የተከለ ይሠማል አይን የፈጠረ ያያል አለማለት ያሥደንቃል ፤ እነሆ እነዚህ የመሣሠሉት ሁሉ ወደዚህ ሥልት ይጠቃለላሉ ፤ ከዚህ ቀጥለን ስለ ሁኔታዊ እታቶ ድርሰት እናጥና ።

ሁኔታዊ ድርሰት ።

ሁኔታዊ ወይም ድርሠተ ሁኔታ ንግግር (ድሥኩራ) ለማድረግ የምንገለገልበት አቅድ ነው ስለዚህ የአድማጮችን ህሊና የሚማርክ ጣእመ ልሣን ፤ ሥሜታቸውን የሚበዘብዝና ፍጹም በሆነ ተመሥጦ የሚገዛ እንደእንቁ የከበሩ አሣቦች የጠለቁ አሥተያየቶችን ለማበርከት በሁኔታዊ ድርሠት ማለፍ እጅግ ውበትና ግርማ ይኖረ ዋል ለምሳሌ በሥብሠባ ንግግር ሢደረግ እንደሚታየው ይመሥላል ።

ክቡራን ሆይ ።

ከሁሉ አስቀድሜ ለእናንተ ምቾት በሌለበት ሥአት ስለ አገራችን ጉዳይ፤ በጣም አሥጊ የሆነውን ሁኔታ እንድገልጽላችሁ ይህን እድል ስለሠጣችሁኝ ከፍ ያለ የደ ስታ ሥሜቴን አስቀድማለሁ ።

እነሆ ስለአገራችን ሠላምና ኑሮ የምንደግፈውና የምንሠራው ሠፊ የሆነ ምኞት እንደመኖሩ መጠን ፤ የሌላውም አገር ሠላም የሚተማመንበትን ለማረጋገጥ የአለም አላፊነት ያለበት ጉዳይ አለ ።

ይኸውም . . . . በጣም አሣሣቢ የሆነ ሁኔታ ስለሆነ አሁኑኑ ልገልጽላችሁ እወዳለሁ ጉዳዩም ከመዘርዘሬ በፊት እኛ በአለም ምክንያት ውስጥ በትክክለኛነት ለሚመሠረት ሰላም የምንሠራው ውዴታና ግዴታዊ ተግባር እንዳለብን ማስታወስ ይጠቅማል ።

ይኸውም ሠላም በአንድ አገር ብቻ ተወስኖ እንዳይኖርና ለመላው አገር ህዝብ እንዲሆን ነው ።

ወ ይ ም ።

እናንት የተከበራችሁ ጀግኖች ሆይ ።

የኃይል ዋጋ ፍቅር መሆኑን አውቃችሁ ፤ የገንዘብን መውደድ ጥቂት እንኳ ዋን ዋጋ ሣትሠጡት ፤ ድንጋይን የምታደቁ ተራራን የምታፈርሡ ወንዝን የምታደ ርቁ ፤ መቼም መቼም የማትደፈሩ ጀግኖች !! እጣዬ ከናንተ ጋር በመዋሉ እድሌን አመሠግንዋለሁ ። እነሆ እነዚህ የመሣሠሉት ሢሆን ከዚህ ቀጥለን ምዙን ድርሠት እናጥና ።

ም ዙ ነ ድ ር ሠ ት ።

ምዙን ድርሠት አምሥት አይነት ምድብ የተከተለ ነው ለምሣሌ በተራ በቃ ላት ድርደራ ፤ በተመሣሣይ ቃላት ፤ በወደረ ሥልት በቃላት ትውልድ በሁለትና ሦሥት ወይም ብዙ ልማዶች የሚወዳደርበትና ተጠቃሎ የሚነገርበት አቅድ ነው ለምሣሌ በተራ ድርሠት ፤ ባህሪው ተራ ማንም የሚናገረው ና የሚጽፈውን ጠባይ ይከተላል እነሆ "ህዝብና ህዝብ ደጋና ቆላ ናቸው ፤ መንግሥተ ግን ገበያ ስለሆነ ሁሉንም ያቀርባቸዋል ፤ መሪ ምሠሦ ነው ።

ሠራዊት ግድግዳ ፤ መኳንንት ማገር ነው
መተሣሠብማ ማሠርያ ሀረግ ነው ።
እንግዲህ አንርሣ የነዚህን ውለታ ፥

በቃላት ድርድር ሲዘጋጅ እንዲህ ይፈጸማል ሥልቱም ቃላት እየተካከበ የሚገለጽበት ባህሪ ሲሆን ሞያው ጥፍጥ ሆኖ ሥሚትን ማራኪ ነው፤ ለምሣሌ አባቶቻችንን ይህንን የመሠለ አሠቃቂ ገድል በመፈጸም መከራን ታግሠው ለኛ ለተወላጆቻቸው ሠላምና ኑሮ የጣመ የጣፈጠ ፤ የረቀቀ የጠለቀ ።እንደታላቅ በረከት የሚቆጠር አሥደናቂና አሥገራሚ ነፃነታችንን ከጥንት እሥከጥንት መሥርተው ሥላቆዩን ገድላቸው በትውልድ ህውልት እንዲሸጋገር የሁሉም ድርሻ መሆኑን እመኛለሁ ።

አሁንማ በኛ ዘመን ኢትዮጵያችን አቋቋምዋ ፤ አረማመድዋ አካሄድዋ አሥተያየትዋ ሁሉ የማንንም ሥሜት እንደማረከ ነው ፤ እነሆ እንዲህ በመሣሠል ድርደራ ሚገለጽ ሥሜትን ይማርካል ከዚህ ቀጥለን በተመሣሣይ ድርደራ እንመልከት በተመሣይ ቃላት ። ትርጉአሜው በሚመሥል ምሠጣ እንደሥሜቱ መልክ እየተነገረ ሚፃፍ የሁኔታው ውበት ይመሥጣል ። ለምሣሌ ።

ወይዘሮ ውብአለም በቡቃያነትዋ ፤ በጫርቁዋነትዋ ፤ በለጋነትዋ ፤ በቡቃያነትዋ በአፍላነትዋ በልጅነትዋ በወጣትነትዋ ። ተቀጨች ። እነሆ ይህንን በመሣሠል ተመሥሎ ሚዘጋጅ ምሣሌን አሣማሪ ሆኖ ይገኛል ። ከዚህ ቀጥለን ሥለ ወደረ ድርሠት እንመልከት ።

በወደረ ድርሠት ፤ ጐበዝን በአንበሣ ፤ ፈሪን በጅብ ፤ ሠነፍን ባህያ ፤ መለሎን፤ በዝግባ፤ ሽንቅጥን በሀረግ ፤ ጣትን በአለንጋ ፤ አፍንጫን በሥንደዶ ፤ ጥርሥን በበረዶ ፀጉርን በሀር ፤ ደረት ፤ በአንበሣ ፤ ጡትን በነብር ፥ እየተመሠለ ሚጻፍ ለሠሚው ፍትፍትና መሣጭ ሆኖ ይገኛል ለምሣሌ ።

ቀድሞም ባያትህ ፤ ሁዋላም ባባትህ
ሙተህላታል ፤ ለዚች አገርህ
አሁንም በተራህ እንዳባቶችህ
የደም ግብርህን መክፈል አለብህ ።
የገጠርን ትዳር እሥቲ ቀመሣት
የፈሪ አገርናት እንዳታሠኛት ።

እነሆ እነዚህና በመሣሠሉት መልክ ሚዘጋጅ ጣፋጭ ሆኖ ይገኛል እነሆ ከዚህ ቀጥለን ከብዙ በጥቂቱ ሥለ ቃላት ትውልድ ድርሠት እንመልከት ። ቃላት ትውልድ ፤ ቃላት ልክ እንደፍጡራን ሁሉ እርባታዊ ትውልድ አለው ወደፊት በዚሁ መጽሀፍ ሠዋሥው ውሥጥ ተጽፎ ይገኛል ሥለዚህ ለምናቀርበው ድርሠት ምሥጋና እንዲኖረው ለምሣሌ መዝራት የሚለው ግሥ ብንከተል ትውልደ

ቃላቱ እንደሚታየው ይሆናል ። ለምሣሌ መገርጣት መድረቅ መታጨድ እነዚህና የሚመሥሉትም በአረፍተነገር ብናውለው ጣፋጭ ሥሜት አሥከታይ ሆኖ ይገኛል እነሆ ለምሣሌ ።

ወይዘሮ ውብአለም የእናትዋ ሞት አገርጥቶ ፤ የልጅዋ ሞት አድርቆ ፤ የባልዋ ሞት አጨዳት ። እነሆ እነዚህን በመሣሠለ ሁኔታ ከተመራ ጥፍጥ ሆኖ ይገኛል ፤ ከዚህ ቀጥሎ ሥለውሥጠ ወይራ ሥውር ንግግር እንመልከት ።

በሥውር ንግርት (ውሥጠ ወይራ) ሚነገር ለምሣሌ እንዲህ ይሆናል ፊት መንሣት ፤ እጅ መንሣት ፤ እጀረጅም እግርአውጣ እጅ አውጣ ዋጋውም ጥቂት ነው ሂደህ ልብ ግዛ በማጥበቅና ማላላት መማር እነሆ እነዚህ የመሣሠለ ሚነገር ጥልቅ ተመራማሪ የሆነ ሊገለገልበት ይችላል ከዚህ ቀጥሎ ዜማ ምሥጋና እንመልከት ።

ዜማ ምሥጋና በክራር ።

ጭነት ካልመጣ ኩሮም ወደል ነው
ዝናብ ካልመጣ ደረባም ቤት ነው
ቀጣ ካልመጣ ሁሉም ጉበዝ ነው
ሽምጥ ከሌለ ሁሉም ፈረሥ ነው
ሁሉን የሚችል የንጉሥ ቤት ዱር ነው ።

ዜማ በበገና ።

ጉድን ከዳቢቱ ተፍትፈህ ጥበሠው
እሥኪባለ ሞቱን አያውቅምና ሠው ።

※

ቤቱ ከጉድጓዳ ያውም ከመንገድ
ሥንቱን ሠው አየሁት ሚወጣ ሚወርድ ።

※

ቤታችሁ ቢሠወር ከአንግዳ ይተርፋል
ዛሬሥ በኛ አደረ ነገ በናንት ያልፋል

※

ፈረሥ ነበረኝ እራሡን ያኩወራ
ከጅራት የለውም ብዬ ሆዴ ፈራ ።

ዜማ በመሠንቆ መዲና ።

የሰማይ የምድር ባለቤት
ይገኛል አሉኝ ሁሉም ባንተ ቤት
ታድን የለምወይ ገለህ
ወልድ አብነት አለህ

※

በቀሎ ለምኚ ነብሴ ተዋረጂ
እባክሽ በግራ አትሒጂ

※

ትላንት የመጣህ መንገደኛ ፤ ጉሽ መጠጣትህን አናውቅም እኛ
ከላይ አዳይ ካልሰጠው ፤ ጥሮ አያገኝም ሰው

※

የጨዋ ልጅ ተዋረደ እንጨት ለቀማ ቆላ ወረደ
ሲያነደው ያድራል ሌቱን ቀን የሰበረውን

※

አንተ ውድማ ቀራተኛ ፤ ታስወስዳለህ ነቅተህ ተኛ
እህልህን ጠብቅ ምርትህን ፤ ያፍሰዋልና አትመን
ቢጠሩህም ከመንገድ ፤ አቤት ጌታ ብለህ ሒድ
የምትሚገት እንደሆን ፤ እኛም ዳኚ አይደለን

※

ቤተ ክህነት ስሜ ስወጣ ፤ ልብሴን ቀደደው ጋሬጣ
ክርና መርፌ፦ አገኘሁኝ ፤ ጠቃሚ ሰው አጣሁኝ
እነሆ ይህንን በሚመስል መልክ ይፈጸማል
ከዚህ ቀጥሎ ውለታ እንዳይረሳ እንመልከት

ውለታ አይረሣም ።

እነሆ ለመላ ዓለም የኑሮ ትግል ማሸነፊያ ጥበብ የተገኘው በጥቂት ሰዎች ጥረት ሲሆን ከነሡ በኋላ የተነሡት መሥራቾችን መሪ በማድረግና ከባድ ሥቃይም በተለምዶ ትእግስት በማለፍ መሆኑን ታሪክ ይነግረናል እነሆ ለዓለም ስልጣኔ ሻማ ከዚያም ብርሃን ሆነው ከተገኙት ታላላቅ ሰዎች እጠቅ ሳለሁ ለምሳሌ

አሞራቢ ፤ ከ	እስከ	ዓመተ

ዓለም ወይም ከልደት በፊት 2288 ዓመት ገደማ የነበረ የሕግ ጠበቃ ሆኖ መላ ዓለም ዛሬ የሚገለገልበትን ፤ የሥራ ፤ የሠራዊት ፤ የንግድ ፤ የአገዛዝ ሕግ የመሠረተ ታላቅ ሜዞፓታሚያ (ይራካዊ) ንጉሥ ነው ፤ ከመሠረታቸውም ህጐች እንዲህ ነበር (1) ግንበኛ የሠራውን ቤት ፈርሦ ከተሠራለት ቤተሠብ ዓይነት አንዱን ማለት ሎሌ ቢገድል የግንበኛው

ሎሌ ይሙት የሚል ነበረ ፣ (2) ሚሥት ለቤተሠብ ማስተዳደርያ የተቀበለችውን በጀት ሣታብቃቃ ቀርታ ቢያልቅ ቤተሰብ ጉዳች በሚለው ሕግ በባልዋ ፍርድ ብቻ ከባሕር ተጥላ ትሙት የሚል ነበር (3) ተበዳሪ በወቅት ችግር በጊዜው እዳውን ሣይከፍል ቢቀር አበዳሪው ገንዘብ ፤ በተገኘ ጊዜ ይቀበል የሚል ነበረ ፤ እነሆ ይህን የመሳሰለውን ጠቃሚ ድንጋጌ ጀምሮ በሥራ ላይ ውሎ ጥቅምና ጉዳቱ ከተመዘነ በኋላ እየተሻሻለ ከአንድ ፈራጅነት ወደ ሁለት ፈራጅነት ከዚያም በሦስት ሠው ከዚያም ወደ ጠቅላላ ጉባኤ እየነጠረ ይፈረድ ጀመረ በአሁኑም ዘመን በዚሁ ሕግ መሠረትነት በጠለቀ በነጠረ ባህረ አሣብ ተዘጋጅቶአል ነገር ግን ለእውነትና ለተፈጥሮ ነፃነት የሚፈርድ እሥካሁን አልተገኘም ያሉትም አንድ ሚሊዮነኛ ቢሆኑ ነው ።

ሙሴ ከ እሥከ ዓመተ ዓለም ማለት ከልደት በፊት 1300 አመት ላይ የነበረ የእውነት ጠበቃ ሆኖ ከፈርኦን መንጋጋ እሥራኤላውያንን ነፃ ያወጣ የእሥራኤል ሊቅ ነው ፤ ይህ መጽሐፍ ከተዘጋጀበት ዘመን 1950 ዓ. ም. ጋር ሢደመር 3250 ዓመት ይሆናል ፤ የዚህም ሠው ሞያ በመጽሐፍ ቅዱስ ሙሴ ባሕረ ኤርትራን በታምራት እንደተሻገረ ይነገርለታል ።

ዳዊት ከ እሥከ አመተ አለም ማለት ከልደት በፊት 1000 አመት ላይ የነበረ እሥራኤላዊ ብልህ ንጉሥ ነው ይህ መጽሐፍ ከተዘጋጀበት ዘመን ጋር ሢደመር 2950 አመት ነው ። ከ150 ዳዊት የልብ ቅንነት የተሠኘውን የፍልሥፍና መጽሐፍ የደረሰልን እሡ ነው ።

ሆሜር ዖዲሜ ከ እስከ አመተ አለም ማለት ከልደት በፊት 800 አመት ላይ የነበረ ታላቅ ዕርአዊ (ግሪክ) ደራሲ ፈላስፋ ነው ። ዘመኑም (800+1950)=2750 አመት ነው ።

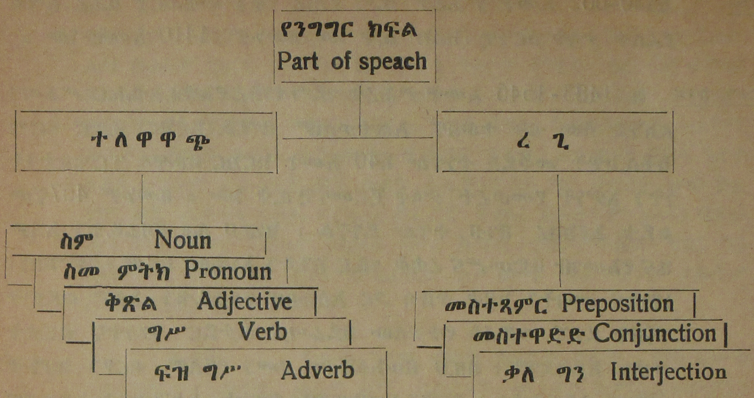
ጉታማቡዲህ ከ እሥከ አመተ አለም ማለት ከልደት በፊት (543-623) አመት ላይ የነበረ በሩቅ ምሥራቅ ዛሬ የሚሠራበትን የቡዲህ እምነት የመሠረተ ሕንዳዊ ሊቅ ነው ዘመኑ (623+1950) 2573 አመት ነው ።

ቅዱስ ፓውሎስ በአዲስ ኪዳን ከአራቱ ወንጌላዊ አንዱ የኢየሱስ ክርስቶስ ዜና ደንግጎ በጽሑፍ ያሸጋገረልን ታላቅ ሊቅ ነው በ95 አመተ ምሕረት ላይ ሞተ ዘመኑ 1950 አመት ነው ።

ያሬድ ኢትዮጵያዊ በ515 አመተ ምሕረት ገዳማ የነበረ የቤተ ክርስቲያን ዜማ ያበረከተ እጅግ ተወዳጅ ሊቅ ነው ።

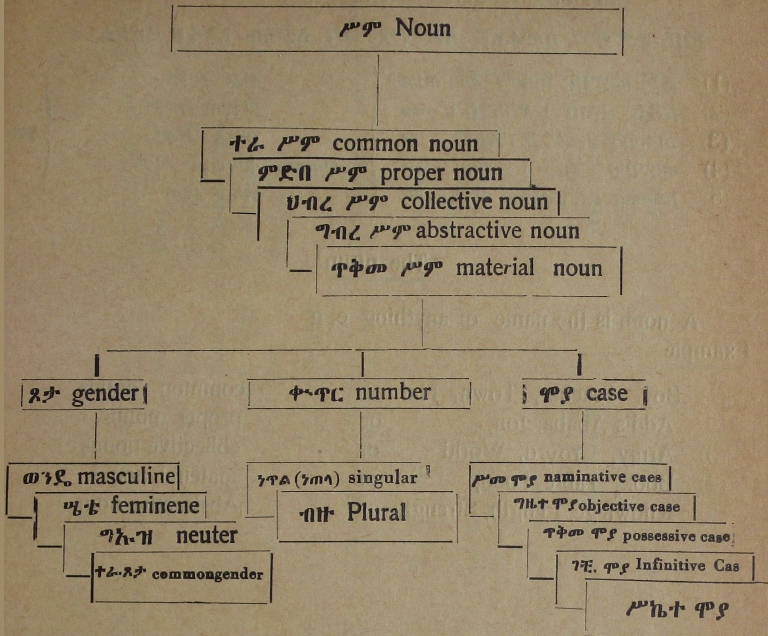
ገሬጉሪ   ከ540–602 አመተ ምሕረት ገደማ የነበረ የቀን መቁጠርያ ባሕረ አሚብ ያፈለቀ ታላቅ ዕርዓዊ (ክሪክ) ሊቅ ነው ዘመኑም 1410 አመት ነው ።

ማርቲን ሉተር   ከ 1483-1546 አመተ ምሕረት ገደማ የነበረ የእግዚአብሔር ሥልጣን ለአንድ ሰው ብቻ ተወስኖ አልተሠጠም በሚል ክርክር ፈጥሮ ከሮማ ካቶሊካዊት መቅደስ ተነጥሎ ከ40 አመት ክርክር በሁዋላ ፕሮቴስታንት ነትን እምነት የመሠረተ ታላቅ ጀርመናዊ ሊቅ ነው ። ዘመኑም 467ኛው ልደቱ እየከበረ በጉዞ ቀጥሎ ይገኛል ፤ ከነዚህ ሌላ የዛሬዪቱን አለም ዜና የእመገቡ በድሡሥና ረቂቅ ገቢር ክንድን አነባብሮ በደም ፤ በምግባር ፤ ነፃነትና መብትን ከበቂ ጥበብ ጋር አስከብሮ የዛሬዪቱን አለም ወደምት ገኝበት ደረጃ መድረስ የተቻለው በደራሚና ወታደር ዓይነተኛ ብርታት መሆኑ አይካድም ፤ በዚህ በሁአለኛው ዘመን የዓለም ብርሃን ከሆኑት ለምሣሌ እነሡስቴል ፤ ዳርዊን ፤ ላቧዚየር ፤ ማርኮኒ ፤ ኤኒሽታይን አይሁዳዊ ከነዚህ በመነጨው ጥበብ የሠው ልጅ የጠፈር ባለቤት ለመሆን ችሎ ይገኛል ።

ሰዋስው ማለት የንግግር መክፈቻ ሥርዐተ ጽሁፍ ማወቂያ ነው ።
እነሆ ጥበብን ለመገብየት ሥርዐተ ድርሠትና ባህልን ወደፊት ለማዝለቅ የንግግር ክፍሎች ከአፍላነት ለፍሬነት መብቀያ ሆኖ ሲታመስ ይኖር ዘንድ አቅድ ወጣለት ። ዝርዝር ሁኔታውን ቀጥለን እናጥና ።

የአማርኛ ሠዋሥው ትርጉም ።	An Amharic grammer meaning	An English Grammer	በእንግሊዘኛ ትርጉም
የንግግር ክፍል	yenighighir kiffle	is apart of speach	ፓርት ዖፍ እሥፒች ይለኛል
ሥም	Sime	is a noun	ናውን •
ሥመ ምትክ	Simemitik	is a pronoun	ፕሮናውን »
ቅሰል (ሥም አክል)	Kitil	is an adjective	አድጀክቲብ ›
ግሥ	Ghis	is a verb	ቨርብ ›
ፍዘግሥ	Fize ghis	is an adverb	አድቨርብ ›
መስተዋድድ	Mestewaded	is a preposition	ፕሬፖዚሺን »
መስተፃምር	Mestesamir	is a conjuction	ኮንጃንክሽን ›
ቃለግን(ቃለአጋኖ)	kale ghine (agano)	is an Interjection	ይንቴርጀክሽን •

ሥም noun

ሥም ማለት መጠሪያ ሥያሜ ሢሆን በማነኛውም ፊደል መነሻ እየሆነ የሚለወጥ የሚበዛ የሠው ፤ የመንጋ ፤ የአዝርእት ፤ የአገር የግብር የነዚህንና የሌላም መጠሪያ ነው ለምሳሌ ፤

<u>ሠው</u> የአዳም ፍጡር ለሆነ ነባቢነትና ልባዊነት ፀጋ ላለው ዖታ ሣይ ለይ በንጥልና ህብር መጠሪያ ሥያሜ ነው ።

<u>መንጋ</u> የቤት እንሠሣና የዱር አራዊት ፍጡር ሀብተ ነባቢነትና ለባዊነት ለተመጠኑበት ግኡዛን ጾታና ቍጥር ሣይለይ መጠሪያ ሥያሜ ነው ።

<u>አዝርእት</u> የእህልና ተክል ዝሪት ግኡዝ ለሆነ የህብር ሥያሜው ነው ።

<u>አገር</u> አህጉር ለሆነ ሠውና ድሡሥ ፤ ግዛፍም ፍጡራን በህብረትም ሆነ በተናጠላ የሚኖሩበት መጠሪያ ነው ።

ምድብ ስም midibe sime proper noun

በአማርኛ ሠዋሠው ትርጉም	an Amharic grammer meaning	an English grammer meaning	በእንግሊዘኛ ሠዋስው ት ር ጉ ም	
ኢትዮጵያ	Ethiopia	Ethiopia	ኢትዮጵያ	
አዲስ አበባ	A. A	A. A	አ. አበባ	ይሠኛል
ቀበና	Kebena	Kebena district	ኬቤና ዲስትረክት	
ተፈሪ ፡ ዮሐንስ	Teferi Jonhans	Jon son	ጆንሠን	
ዝቋላ	ZiKuala	ZiKuala mountain	ዙካላ ማውንቴን	
አባይ	Abay	Nile river	ናይል	

ህብረ ስም Hibre sime Colleetive noun

ፍጥረት	Fitret	Creature	ክሪቸር	
ህዝብ	Hizb	People	ፒፕል	
መንጋ	Menga	Heared	ኸርድ	
ሠራዊት	Serawith	Army	አርሚ	ይሠኛል
አዝርእት	Azrehth	Crops	ክሮፕ	
ሥጋ	Siga	meat	ሚት	
አጥንት ፤ አንጀት	Athnth	Bon boll	በን በል	

ጥቅመ ስም Tikme Sime Material noun

ሢኒ	Sini	Cup	ካፕ	
ጨው	Cheou	Salt	ሦልት	
ማር	Mar	Honey	ሆኔ	
ልብሥ	Libs	Swit	ሡት	
ቢለዋ	Bilawo	Knife	ናይፍ	ይሠኛል
ሥንዴ	Sinde	Wheat	ዊት	
መኪና	Mekina	Car	ካር	

ግብረ ስም ghibre Sime Abstractive noun

ጥበብ	Tibeb	Art	አርት	
ብልሃት	Bilhat	Knolege	ኖሌጅ	
ልጅነት	Lidgyneth	Boy hood	ቦይ ሁድ	
ክፋት	Khfath	Hivil	ሂቪል	
ነብሥ	Nebs	Sol	ሦል	ይሠኛል
እድሜ	Edme	Age	ኤጅ	
ፍጥነት	Fithneth	Quiq	ኩይክ	
ድኸት	Dheth	Slow	ሥሎው	
ሀይል	Hail	Force	ፎርሥ	

ልምምድ ስም ።

ስም ብዙ አይነት ሊሆን ተራ ፤ ምድብ ፤ ግብረ ስምና ፤ ንብረት (ቁሳቁሥ) ስያሜ ፤ የሚከተል ሊሆን ከአየር ጣቢያ አምሥት ፤ ከእንሥሣ ፤ ትርኢት አሥር ፤ ከቤተ ሸቀጥ ሀያ ፤ ከትክልት ቦታ አምሥት ፤ ከማእድ ቤት አሥር ፤

(ሀ) ከቤተ ምግብ አሥር ይጻፍ ።

(ለ) ከዚህ ቀጥሎ በሚገኙት ስያሜ ወገንነታቸውን በመግለጽ ሕብረ ስም ይሠጥ ፤

(1) ላም (2) በግ (3) ቃለ እግዚአብሔር ሰሚ (4) ጅብ (5) መጽሐፍ (6) አሣ (7) ወታደር (8) መርከቢ በባህር (9) ንብ ፤

(መ) ከዚህ ቀጥሎ ከሚገኙት ወገነ ሥም የአይነቱ ስያሜ በመሥጠት ይለይ ፤

(1) ልጅ (2) ከተማ (3) ዮሀንስ (5) ሠራዊት (5) አለም (6) ምግብ ፤ (7) ጥንካሬ (7) መምህር (9) መንጋ (10) እውቀት (11) ቆብ ፤ (12) መጽሐፍ (13) ርዝመት (14) ጥቅም ፤

(ሠ) በነባር ነው ፤ አለ ፤ ነበረ ፤ ወይም ናቸው ፤ አለው ፤ አላቸው ፤ ነበሩ ፤ በሚለው ስያሜ ግሥ በመጠቀም እየተጻፈ ይገለጽ ፤

(1) በ . . . . ዓ. ም ከመንጋ . . . . . በጥቂት ገንዘብ ተሸጠ . . . . . .
(2) በአዲስ አበባ ቤተ ሸቀጥ ጣፋጭ ወይም በውድ ይሠጥ . . . . . .
(3) ቤተ ትምህርት ብዙ መጽሐፍትና ተማሪ . . . .
(4) ምእመናኑ ቤተ እግዚአብሔር ትተው . . . .
(5) በዚህ አዳራሽ የሚፈጸመው ሥብሠባ ብዙ . . . .
(6) አሥተዳዳሪው ከተማውን ጐብኝተው . . . .
(7) አንድ ግራም እድል ከብዙ ብልሃት የሚበልጥ . . . . .
(8) ከዋክብቶች አሥደናቂ መልክ . . . .
(9) ንቦች ብልሆች ሥለሆኑ በአጥር ላይ ሠፍረው ይጮኹ . . . .

(ረ) ለንግግር የምንጠቀምበት ከሚከተሉት ግብረ ሥም ይመሥረት ፤

ህፃን ፤ ሎሌ ፤ ዳኛ ፤ ጠላት ፤ ፈሪ ፤ ጓደኛ ፤ ወንድ ፤ መርከቢ ፤ ሙዚቃ እሣት ፤ ውሻ ፤ መጽሐፍ ፤ አንበሣ ፤ ንጉሥ ፤ አበባ ባህር ፤ ኢትዮጵያ ፤

(ሸ) የሚከተሉት ግብረ አበር ወይም ተመሣሣይ ስያሜ የማይለወጡ ሥለሆነ ለማሣየት በአረፍተ ነገሮች ይገለጽ ።

እውቀትና ጥበብ ፤ እምቡጥና አበባ ፤ መንገድና ጐዳና ፤
እጥፍና ጥንድ ፤ እጅና ጡንቻ ፤ ውበትና ቁንጅና ፤
መሥክና ሜዳ ፤ ጣራና ወራጅ ፤ ሥብሠባና ተመልካች ፤
ትርኢትና ሥዕል ፤ ጣእምና ጣፋጭ ፤ ረቂቅና ርቅ ፤
ግፍና ተንኮል ፤ ተውሣክና ህመም ፤ ዜናና መግለጫ ፤
ጉዞና መንገድ ፤ ጨዋታና ልፍለፋ ።

(ቀ) በትርጓሜው ተቀራኒ ለሆኑ ሥያሜ ይሠጥ ፤

ደሥታ ፤ ነፃነት ፤ ፍጥነት ፤ ፍጥረት ክሥረት ፡ አርበኛ ማሸነፍ ፤ ወጣት ፤ ህመም ፤ ማዕበል ፤ ተሥፋ ቢሥ ፤

ጾታ (ወ ገ ን) ። Gender

ጾታ ማለት በተፈጥሮ አቋማቸው ወንድነትና ሤትነትን ጠባይ የሚታይበቸው ሣይለይ በህብር መጠሪያ ሥያሜአቸው ወገን ሢሆን እነሆ ተለይቶም ሢነገር እንደሚቀጥለው ይሆናል ።

ወንዴ ጾታ ፡፡ ጠባዩ ወንዴ ለሆነና ጠቀሥ ድርጊት ሁሉ በጠቅላላው በሥያሜ መድረሻ (ነ) የሚነገርለት ሁሉ በዚሁ መልክ ተሠይሞ ይነገራል ።

ሤቴ ጾታ " ጠባየ ሤቴ ለሆነችና ጠቀሥ ድርጊት ሁሉ በጠቅላላው በሥያሜ መድረሻ "ች" የሚነገርላት ድርጊት ሁሉ ሤቴ ጾታ ሥያሜ ተብሎ ይነገራል ።

ተራ ጾታ " ጠባየ ወገን ፡ ከሁለት ሴትና ወንድ ለማይለይ አጓጓል (ፍናፍንት ጾታ) ለሆነ ተራ ጾታ ተብሎ ተሰይሞአል ።

ግዑዝ ጾታ " ጠባየ ድሡስና ስውር ለሆኑ ነገሮች መጠሪያ ሥያሜ ነው ፤

Gender

In English there is no grammatical gender, but (natural gender) or the Expression of sex.

There are four genders:

masculine — is used for all males e. g.
father, brother, man, boy, uncle, nephew, husband, son, sir, horse, lion, bachelor, bull, host, etc.

By prefixing or — Suffixing, a word denoting the sex a mals,
grand father, land lord, he goat widower

Feminien — is used for all femals. e. g.
mother, sister, woman girl, aunt, wife, niece, daughter, madam, mare, spinister, cow, hostess, etc.

By prefixing or — Surffixing a Word denoting the sex as a femals.
grand mother, land lady, she goat, widow

Common — is used where the sex canot be told from the form of the word e. g.
friend cousin, parent, child, patent, relation, baby, person, servant, teacher, pupil, rate etc.

Neuter — is used for in animate objects e. g.

ጾታ Sota is a Gender ጀንደር ።

ወንዴ ጾታ	Wonde Sota is a	Masculin Gendere	ማሥኩሊን ጀንደር	
አባት	Abath	Father	ፋዘር	
ወንድም	Wondim	Brother	ብራዘር	
አጎት	Agot	Ancle	አንክል	
ጌታ	Gheta	Lord	ሎርድ	
አቶ	Ato	Mr	ሚስተር	
መምህር	Memhr	Teacher	ቲቸር	ይሠኛል
ወጠጤ	Wotete	Goat	ጎት	
ወይፈን	Woyfen	Bull	ቡል	
ሙክት	Mutcith	Goat	ጎት	
በሬ	Bere	Oxe	ዖክሥ	
ሎሌ	Lole	Employee	ኤምፕሎየር	

ሴቴ ጾታ	Sete Sota is a	Faminen Gender	ፊሚኒን ጀንደር	
እናት	Ynat	Mother	ማዘር	
እህት	Yhit	Sister	ሲስተር	
አክስት	Atcist	Ant	አንት	
እመቤት	Ymebet	Land Lady	ሌንድ ሌዲ	ይሠኛል
ወይዘሮ	Wayzero	Mrs	ሚሲሥ	
መምህራት	Memhrit	Teacher	ቲቸር	
ቄብ	Keb	Hen	ሔን	

ጊደር	Ghider	Cow	ካው
መሢና	Mesina	Cow	ካው
ላም	Lame	Cow	ካው
ገረድ	Ghered	Servant	ሴርቫንት

ተራ ጾታ	Terra Sota is a	Common Gender	ከመን ጀንደር	
ሰው	Seaw	Person	ፐርስን	
ልጅ	Lidge	Child	ቻይልድ	
ወላጅ	Owladge	Parent	ፓሬንት	
መካን	Mekan	?		
ሞግዚት	Moghizet	Co		
ፈት	Fath	Bacheler	ባችለር	
እኔ	Ene	I	አይ	
አንቱ እርሦ	Antan, Erso	You	ዩ	ይሠኛል
ድመት	dimet	Cat	ካት	
ዘመድ	Zemed	Relation	ሬሌሽን	
ውሻ	Ushia	Dog	ዶግ	
ቤት	Beth	House	ሀውስ	
ዶሮ	Dowro	Hen	ሄን	
ወዳጅ	Wodage	Friend	ፍሬንድ	
ነብር	Nebir	Tigere	ታይገር	

ግኡዘ ጾታ Ghiuze Sota Neuter ኒውተር ።

ግኡዝ ጾታ	Ghiuze Sota	Neuter	ኒውተር
ሠማይ	Semay	Sky	እሥካይ
ምድር	midre	Hearth	ኸርዝ
ውሃ	Wauha	Water	ዋተር
እሣት	Ysath	Fire	ፋየር
ፀሐይ	Tsahai	Sun	ሣን
ድንጋይ	Dingai	Stone	እሥቶን
ብልሃት	Bilhath	Knoledge	ኖሌጅ
ህመም	Himeme	Sikness	ሢክኔሥሥ
እህል	Ehil	Cereale	ሢሪያል
ደሥታ	Desta	Happy	ሀፒ
ትጋት	Tigath		

ል ም ም ዶ ጾ ታ ።

1. ጾታ በአራት ምድብ የተወሠነ ሆኖ ከወንድ አምሥት ፤ ከሤት አሥራ ሁለት፤ ከተራ ጾታ አምሥት ከግኡዝ አሥር ይጻፍ ።

2. ከዚህ ቀጥሎ ከሚገኙ ጾታዎች ወገንነታቸው ይለይ ።

   አባት እናት ሠው ፤ ወጠጤ ወላጅ መከን እኔ ሎሌ ገረድ አከሥት ላም አንቱ ዶሮ ዘመድ ወዳጅ ሠማይ ብልሃት ደሥታ ምድር ውሃ ፀሐይ ህመም እኔ እኛ

3. ከዚህ ቀጥሎ ከሚገኙ ጾታ ወገንነታቸው በመግለጽ ይተርጐም

   እኔ. እኛ. ብዙ. ብቻ. ሁሉ. ሠው. አንድ. እንሠሣ. አራዊት. ተዋህሥያን. በራሪ. ከናፊ ።

ቁጥር

ቁጥር ማለት በነጠላና በብዛት የሚነገር ወይም ዘዴ ነው ። እነሆ ለምሳሌ አንድ ቁጥር አንድ ምክንያት በብቸኝነት ይዞ በተነገረ ጊዜ ንጥል ቁጥር ይሠኛል ። እንዲሁም አንድ ቃል (ዎች) ወይም (ች) ወይም (ኛ) በምክንያት መድረሻ ላይ ገብተው ሢገኙ ወደ ብዜት ቁጥር ተለውጦ ይታያል ። ለምሳሌ

(1) እኔ ንጥል (ነጠላ) ቁጥር ሢያሰማ ፤

(2) እኛ ብሎ ብዝ (ብዙ) ቁጥር ያሥገኛል ።

(3) ሰው ብሎ (ሰዎች) ብዜት ቁጥር ያሠማናል ፤ እንደነዚህ የመ ማሰሉትን ቁጥር የሚል ሥያሜ ተቀብለው ይገኛሉ ።

Number

There are two Numbers, Singulr and Plural, The Plural is Formed as it is:

(a) By adding «s» to the Singular, eg, Boy, Boys, Girl, Gils.

(b) By adding «es» for Worde ending in a Sibilant or «o», eg. Church, Churches; brush, brushes; box boxes.

(C) Words ending „y„ Preceded by a consonant change «y» to «ies», eg. Lady, Ladies, Fly, Flies.

(d) Words in «f» or «fe» Changing to «ves», eg. Leaf, leaves; wife, wives, etc.

ቁጥር Kutir is a Number ናምበር ።

ንጥል ቁጥር	Neteela Kutir	Singular	ሲንጉለር
ብዙ ቁጥ	Biz Kutir	Plural	ፕሉራል
ልጅ ንጥል	Lidge Netela	Boy is a Sing-	ቦይ ኢዝ ሲንጉለር
ቁጥር ነው	Kutir neu	ular Number	ናምበር
ልጆች ብዝ	Lidgyoch Biz Kutir	Boys is a plural	ቦይ/ሥ ኢዝ ኤ
ቁጥር ነው	Neu	Number	ፕሉራል ናምበር
ወይዘሮ	Woyzero	Lady	ሌዲ
ወይዛዝርት	Woyzazirt	Ladies	ሌዲ/ሥ

ሞያ Case

ሞያ ማለት ገቢርና ድርጊት ለማሳወቅ ቅጽል ተውሳከ ግ/ መስተዋድድ መስተጻምር ቃለ ግን ተግባራቸው ለመግለጽ ሲገቡ ስልታቸው የሚታወቅበት ሁኔታ «ሞያ» ተብሎ ተሰይሟል ።

ስመ ሞያ (ግብረ ሞያ) (ባለቤት ሞያ) የተባለው „ ማን ምን • መን/ሥኤ ጥያቄ በማቅረብ ለሚገኝ ድርጊት ፈጻሚ (ባለቤት) ምን እንዳለው ምን እንደፈጸመ ምን እንደተሠራበት ማን እንደሆነ • ግ/ሥ › ሁኔታው የሚነገርለት ስምና ስመ ምትክ ፡ አድራጊ) ለፈጸመው ሁኔታ የሚታወቅበት ሞያ ተብሎ ይነገራል ። ለምሳሌ አቶ አማረ ተዋጋ ፤ እነሆ « አቶ „ የአክብሮት ስመ ሞያ ሲሆን « አማረ " የተባለው ፡፡ ምድብ ስም ፡፡ ሞያው ሠሪ ወይም ገባሬ ሞያ ወይም (ባለቤት) ወይም አድራጊ ጾታው ወንዴ ሆኖ ቁጥሩ ንጥል (ነጠላ) ነው ።

(ተዋጋ) የተባለው ግ/ሥ (ድርጊት) አቶ አማረ መዋጋቱን በሞያነት ሰያሚ መልክ ገልጿል ።

እንዲሁም ነጋሪው ስም ሳይጠቅስ « ተዋጋ » ብሎ መግለጫውን ቢገታ ኖሮ " ማነው" ተብሎ ጥያቄ ማቅረብ ባስፈለገ ነበር ከዚያም በኋላ ከመ ልስ ጠባቂው ዘንድ " ማነው " ተብሎ ለቀረበው ጥያቄ " አማረ " ነው የሚል መልስ ለጠያቂው በተነገረ ነበር ፤

እንግዲህ የአቶ አማረ ሞያ በከፊል ሳይሆን በሙሉ አረፍተ ነገር ጣፍጦ ስለተገለጸ በቀራቢው ምሳሌ አውቀናል ። ስለዚህ ስመሞያ (ባለቤተ ሞያ) ድርጊት (ግሥ) ሲነግርለት አድራጊው ስመሞያ ፈጻሚ ተብሎ ይነገራል ። ሌላውም በዚሁ ዓይነት ምሳሌ ሊፈጸም ይቻላል ።

ግዜተ ሞያ (ጥገ ሞያ) (ጥገኛ ድርጊት ተቀባይ) ተብሎ ወይም ተደራጊ በመስተ ጻምር እገዛና በመጠይቅ ባህል " ማን ፡ ምን " የሚል መንሥኤ ጥየቃ በማቅረብ " ተደራጊ ወይም ጥገኛ ድርጊት ተቀባይ" የተገብሮ ግሥ ሲነገርለት የሞያ ተገዢ ወይም «ግዜተ ሞያ» ተብሎ ይነገራል ለምሣሌ «አቶ አማረ ተገደለ » እነሆ « ተገደለ » ተብሎ በተነገረው ድርጊት (ግሥ) ተገብሮ መሪነት «አቶ አማረ በሌላ ፡ አሥጠጊ (አሥከላይ) እጅ ሞያ ተቀይ ወይም የሞያ ጥገኛ ተገዢ መሆኑን በምሣሌው ተረድተናል እንዲሁም ይህንን የመሣሠለው ይህንን ወደሆነው ሞያ ይከተላል ።

ጥቀመ ሞያ ወይም ንብረተ (ሞያ) ለማወቅ " የ. ዬ. ሬ. ኔ. ሁ. ሀ. ሽ. ው. ዎ. ን. ኛ" በነዚህ አሥራሀንድ ፡ ግእዘ ፡ ሁካይብ ፡ ሣድስና ፡ ሣብአዊ ፡ ፊደሎች ጥቅመ ሞያ መመሥረት ሚቻል ከነዚህም በአንዱ «የ» ፊደል በመነሻ ገቢ ሆኖ ሌሎቹ ግን በሥመ ምትክ መድረሻ አገናዛቢ ሆነውሚገኙ " ጥቅመ ሞያ፦ ተብሎ ሊፈ ጸም ይቻላል ።

አግባበ ሞያ (ሥካተቃል) ።

አገባበ ሞያ ማለት አሠካክ ማሣካት ማቀናበር ሚሆን በሥምንቱ የንግግር በሮች አልፈን እያንዳንዳቸው የሚከታተሉበት የአቀማመጥ ወይም የአገባብ ተራ የሚይዙበት ዘዴ ሥካተቃል ይሠኛል ሁኔታውም እንደዚህ ነው ።

(1) ባለቤት (አድራጊው) ከፍ ብሎ እንደተገለጸው ጾታው ወንዴ ከሆነ ሥለእሡ ነጋሪው ግሠ ሞያ በወንዴ ጾታ አነጋገር ማከናወን ያሥፈልጋል ለምሣሌ ታረቀኝ መጣ ።

(2) አድራጊዋ ሤቴ ጾታ ። ከሆነች ሥለእሡዋ ነጋሪ ግሥ በሤቴ ጾታ አነጋገር መፈጸም ይገባል ። ለምሣሌ ትእግሥት ዘለቀች ፤

(3) አድራጊው ወይም አድራጊዋ ሞያቸው በነጠላነት ከተነገረ ድርጊቱም ነጠላ ይሆናል ድርብም (ብዝ ቁጥር:) ከሆነ የብዛት መልክ ይከተላል እነሆ ለምሣሌ ።

(ሀ) ትእግሥት ብቻዋን ዘለቀች–ች (ነጠላ) ሞያ ፤
(ለ) ዘሪቱና ታረቀኝ ትምህርት ቤት ገቡ–ቡ (ብዙ) ሞያ ፣
(መ) ታረቀኝ ትምህርቱን ፈጽሞ አገሩ ገባ-ባ (ነጠላ) ሞያ ፤

(4) የአድራጊው ወይም ባለቤት ግሥ ሞያ ።

አድራጊ (ገባሪ) ከግሥና ከተደራጊ በፊት ገቢ ሆኖ የአገባብ ቦታውን ይይዛል ፤ ተደራጊውና ግሥ ከአድራጊው ሁዋላ እንዳመጣጣቸው ሥፍራ ይይዛሉ ።

(5) የድርጊት ተቀባይ (ተደራጊ) አግባብ ሞያ ፤

ድርጊት ተቀባይ ከአድራጊ (ባለቤት) በሁዋላ ከግሥ በፊት ወይም ከባለቤትና ግሥ መሀል ሥፍራ ይዞ ይገኛል ከዚህም ሌላ ከባለቤትና ጥቅመ ሞያ ሁዋላ ከግሥ በፊት ገቢ ይሆናል ለምሣሌ ።

(ሀ) ትእግሥት ጉንደርን ጉወበኘች
(ለ) ዘሪቱ ወደ አሥመራ ሄደች
(መ) ታረቀኝ ትምህርቱን | አከናውኖ | አዲሥ አበባ ተመለሰ ፣

እነሆ ጥቂት የአሠካክ ሞያ ልዩነት በዚህ በመጨረሻው ፤ የጥቅመ ሞያ ምሣሌ ታይቶአል፤ይኸውም | ትምህርት | ከባለቤት ኋላ ከድርጊት ተቀባይ ፊት ሆኖ ሥፍራ መያዙን ፤ ድርጊት ተቀባዩ (አዲሥ አበባ) መከተሉን አይተናል ፤

ሥለዚህ (ድርጊት ሠጪ) ወይም አድርጊ « ትእግሥት ዘሪቱ ፤ ታረቀኝ» ሢሆኑ ድርጊት ተቀባዮች (ተደራጊ) ጥቅመ ሞያ ተቀባዮች "ጉወንደር ፤ አሥመራ ትምህርቱን" ናቸው «አከናውኖ» ፍዘግሥ ሲሆን « ጉወበኘች ሂደች ተመለሠ» የተሠኘው ግሥ መሆኑን ግልጽ ነው ።

Case

Case is the relation in which a noun or noun equivalent stands to other word. There are three cases in English grammer.

Nominative case, is used:

(1) When the word is the subject of the sentence, eg. The girl did the work, Here « girl » is in the nominative case.

(2) After the verb to be, If the nominative case had been used befor the verb, eg. It was He who did Here « he » is in hte nOminative case after the verb « was».

Objective case, is used :

(1) when the word is in the object (after a transitive verb), eg. I saw him « Him » is objective case governed by the

verb « saw «

(2) When the noun or pronaun is governed by a preposition, eg. I sent the pen for him «Him „ is objective case governed by the preposition « for »

Indirect objective case, is used :

Transitive verbs often, as in this example, take two objects one denoting a person, the other a thing.

(1) I taught him Amharic. Here is the word denoting the
(2) person is the Indirect objective case. The Indirect object is usually placed first. If the Direct object is placed first the Indirect object is preceded by a preposition.

Example

I Sent Some Money to him

Direct objective case | In direct objective case

Here is the word denoting the thing is the Directobjective case. the Direct object Some time placed first or on the preceding. If the Direct object is placed first the Indirect object is preceded by a Preposition.

Indirect object

I Sent his friend some money

Direct object

Indirect or dative object

I Sent some money to his friend

Direct or accusative object

formerly a dative case with distinct inflexions was used in English to express direct objects. but now identical forms are used for the accusative and dative, so the general term objective is used to cover both.

Possessive case, is used to denote a possessor.

It is formed by adding «s» to singular and plural nouns which do not end in «s» eg. The boys' book, the girls' bag and by adding apostrophe only, to plural, that do end in "s„ eg.

The boys' school, the lades' dresses.

N. B. where the last syllable of a singular noun begins and ends with "s„ the apostrophe only, and not another "s„ is omited, eg. moses' laws; a Weeks' holidays; Herculls' works and day's work two months' absenece, a thillings' warth etc.

ሞያ moya is a case ኬዝ

ሥመሞያ (ባለቤት)	sime moya (Balebet) is a	Nominetve case	ኖሞኔቲብ ኬዝ
ግሥ የሚነገርለት ለምሳሌ	Ghis yemineghirilet	is the subject of the sentence	ዘ ሣብጀክት ዖፍ ዘ ሤን
እሡ ነው ያደረገ	ysu neu yadereghe	or After the verb; If he	ትንሥ ፤ ዖር አፍተር ዘ
(እሡ) የተባለው	(ysu) yetebaleu	nominetive case had	ቬርብ ፤ ይፍ ዘ ፤ ኖሚኔቲ
ሥመምትክ ሞያው	simemtic moya	been used before the	ብ ኬዝ ሀድ ቢን ዩዝድ
አድራጊ ባለቤት ሲሆን	adraghi Blabet sihone	verb ; eg. It was he	ቢፎር ዘ ቬርብ ይት ዎዝ
(ነው ያደረገ) የተባለው	neu yadereghe yetebaleu	who did	ሂ ፤ ሁ ዲድ ሂር « ሂ ፤ »
ግሥ እሡ ማድረጉን	ghis ysu madregun	Here » He » is in nomine-	ኢዝ ይን ኖሚናቲብ ኬዝ
በሥመሞያ መልክ ገልጿል	bemoya melk gheltoal	tive case after the verb (was)	አፍተር ዘ በርብ « ዎዝ »

ግዜት ሞያ	Ghizet moya	is an objective case is used	ዖብክቲብ ኬዝ
(1) ወይም ድርጊት ተቀባይ ለማወቅ	(1) woym dirghit Tekebay	(1) when the word is in the	(1) ሁዌን ዘ ወርድ ኢዝ ኢንዘ
በግሥ ነጋሪነት ማወቅ	beghis negarinet	object (aftere a transitive	ትራንዚቲብ
ይቻላል ፤ ባለቤት ሞያው ግሥ	mawek Ichialal,	vrbe), eg. I saw him	ቬርብ ፤ አይ ሦ ሂም
ሚነገርለት የሞያ ተገገር	balabet mayau ghis	•him« is objective	«ሂም » ኢዝ ዖብገክቲብ
ተብሎ ይነገራል ለምሳሌ	sineghirlet yemaoya	case govrned by the	ኬዝ ገበርንድ ባይ ዘ ቬርብ
እኔ እሡን አየሁ እነሆ	teghji teblo ynegheral	verb « saw »	"ሦ»
"እሡ» ተብሎ የተነገረው	lemisale		
ሥመ ምትክ ባለቤት (አየሁ በተባለው)	ene Isun ayehu		
ግሥ በኔ መታየቱን ተገለጸ	(ysu) tblo yetene-		

ghereu sime mitik,
balabet (Ayehu)
betebaleu ghis, bene
metayetun, teghelet

(2) ሥም ወይም ሥመምትክ
በመስተዋድድ ድርጊት
ተቀባይ ሆኖ ሲገኝ ለምሳሌ
እኔ ብእሩን ለእሡ ላኩ
(እሡ) ሥመምትክ ግዜተሞያ
ሲሆን በ (ለ) መሥተዋድድ
ተገገር ሆኖ ተገኘ

(2) sime woyem sme-
mitik bemestewa-
did teghejinet dir-
ghit tekebay hono
sighegne lemisale
ene Bihrun lesu laku
(Esu) simemitik
ghizet moya sihon be (le)
mestewadid tegheji
hono teghegne

(2) when the noun or pronoun
is governed by a preposition, eg.
I sent the pen for hem
(Him) is a objective case
governed by the
preposition (for)

(2) ሁዌን ዘ ናውን ዖር ፕሮና
ውን ኢዝ ገበርንድ ባይ
ኤ ፕሬፖዚሽን ኤግዛምፕ
አይ ሜንት ዘ ፔን ፎር ሂም
(ሂም) ኢዝ ኤ ዖብጀክቲብ
ኬዝ ገበርንድ ባይ ዘ
ፕሬፖዚሽን (ፎር)

ጥቅመ ሞያ Tikme moya is Possessive Case ፖዜሢብ ኬዝ

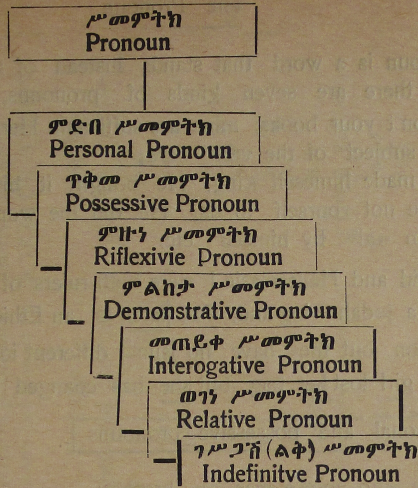
ጥቅመ ሞያ ለማወቅ
(የ. ዩ. ሬ. ኔ. ሁ. ሀ. ሽ.
ው. ዎ. ን. ኛ)በነዚህ
አሥራ አንድ ፊደሎች
ከነዚህም አንዱ (የ) ፊደል
በመነሻ ገቢ ሆኖ ሌሎቹ በሥመ
ምትክ መድረሻ አገናዛቢ

Tikme moya lemawek
(yie. ye. re. ne. hu. hoh
sh. Wu. wuo. nh, gna)
benezih asrahand fide-
lcch, kenezihum, andu
(yie) fidel bemeneshia
ghebi hono lelochiu

Possessive case, is used
to denot a possessor
It is formed by adding
(s) to singular and
plural nouns which
do not end in (s) e. g.
The boys' book; the

ፖዜሢብ ኬዝ ኢዝ ዩዝድ
ቱ ዴኖት ኤፖዜሠር
ኢት ኢዝ ፎሮምድ ባይ
አዲንግ (ኤሥ) ቱሢ
ንጉላር ኤንድ ፕሉራል
ናውንሥ ሁዊች ዱኖት
ኤንድ ይን (ኤሥ) ኤግዛ

ሆነው ሚገኙ ጥቅመሞያ ሊታወቅ ይቻላል ለምሳሌ	besimemitik medreshia aghenazabi, honeu sighegnu Tikme maya litaweke ychialal Lemisale	girl's bag and by adding apostrophe only, to plural that do end in(s) The boys' school; the ladies' dresces	ምፕል ዘበይሥ ቡክ ፤ ዘ ገርልስ ባግ ኤንድ ባይ አዲንግ አፖሥትሮፍ ዎንሊ ቱ ፐሉራል ዛት ዱ ኤንድ ኢን (ኤሥ) ዘ በይሥ እሥ ኩል ዘ ሌዲሥ ድሬሥሥ
የ - የኔ	y- yene	is my	ማይ
የ - የአንተ	y- yeante	is your	ዩር
የ - የርሡ	y- yersu	is his	ሂዝ
የ - የአንቺ	y- yeanchi	is your	ዩር
የ - የኛ	y- yegna	is our	አውር
የ - የእርሥዎ	y- yerso	is yours	ዩርሥ
የ - የነርሱ	y- yenersu	is their	ዜይር
የ - የነዚያ	y- yenzia	is theirs	ዜይርሥ
ገንዘቤን —ን	genzehen —n	is myin	ማይን
ደብተሬ —ሬ	debtere —r	is my booKs	ማይቡክስ
ብርሃኔ —ኔ	berhane —ne	is my sight	ማይሳይት
ደብተርህ —ህ	debterh —h	is your books	ዩርቡክስ
ደብተርሽ —ሽ	debtersh – sh	is your books	ዩርቡክስ
ደብተራችን —ን	debterachin —n	is our booys	አውር ቡክሥ
ደብተርዎ —ዎ	debterio —o	is your books	ዩር ቡክሥ
ደብተራቸው—ው	debterachioW—ow	is their books	ዜይር ቡክሥ

እነሆ ሥመ ምትክ ማለት በተራና በምድብ ሥም ፈንታ ገቢ ሆኖ የሚያገለ ግል ቃል ነው በቤተ ክህነት በኩል ።ተውላጠ ሥም። ተብሎ የምንገለገልበት ሢሆን በአማርኛችን ሥመምትክ በሠባት ክፍል እንደተመደበ በዚህ ታውቋል ለምሳሌ ።

(ሀ) እኔ አንተ አንቺ እኛ እናንተ ፤ እሱ እሷ እርሦ ፤ እነርሡ ፤ እነሆ እነዚህ ለነባቢነትና ለባዊነት ላለው ፍጡር የግልና ያክብሮት ሥመምትክ ነው ።

(ለ) እነኝህ እነኛ እነዚያ እየተሠ'ና የሚነገረው ለሚዳሠሥ'ና ለማይዳሠሥ በቅርብና በርቀት ምልከታን ለብሦ ለሚነገር ሥመምትክ ነው ።

(መ) መልመጃ መጽሀፍህ አያሻኝም የራሜ ይበቃኛል እነሆ በዚህ «የራሜ» የተባለው ምዙነ ሞያ ሢሆን «አያሻኝም» የተሠኘውን ፤ ቃለ ግሥና ሥመምትክ በውሥጠ ቀሪነት አግዶ ‹ይበቃኛል" በተባለው (ድርጊት ግሥ) ገልጾ ሥም ሣይ ጠቅሥ በሥመምትክ ተጀሥሮ በሠመምትክ ብቻ እንደ ተፈጸመ ተመልክተ ናል ሌላውም እንደዚሁ ያከናወናል ።

The Pronoun.

A Pronoun is a word that stands instead of a noun, or name, equivolent, there are seven kinds of pronouns, as example

(1) I don't your books; mine are sufficient. Here «mine» is nominative case, subject of the verb "are"

(2) He made himeself King, He bought it himself, I did it my selif, you are not yourself to day, He did the work by himself, The little boy can walk by himself etc.

(3) Devid and Haileselasie I were both rulers of theire country, The |forner| was a judah King and, The |later| is an Ethiopian King, both are father and son, but they have no |such| different idea.

(4) The girl lost her bag, but she has changed her mined

| personal and possessive pronouns |

The boy who spoke was my brother;
The girl whom you saw was my sister;
She is a such editor hers style is most atractive and she hurt all the mens heart.

ሥመምትክ Simemitk is a Pronoun ፕሮናውን

1.	ምድበ ሥመምትክ	midibe Simemitk	personal pronoun	ፔርሦናል
2.	ጥቅመ ስመ ምትክ	tikme Simemitik	possessive	ፖዜሢብ ፕሮናውን
3.	ምዙነ ስመ ምትክ	mizune Simemitik	reflexive pronoun	ሪፍሌክሢብ ፕሮናውን
4.	ምልክታ ስመ ምትክ	milketa Simemitik	demonstrative	ዴሞንስትሬቲብ ፕሮናውን
5.	መጠይቀ ስመ ምትክ	meteyk Simemitik	interogative pronoun	ኢንቴሮጌቲብ ፕሮናውን
6.	ወገነ ስመ ምትክ	waghne Simemitik	relative pronoun	ሬሌቲብ ፕሮናውን
7.	ገሥጋሽ (ልቅ) ስመምትክ	lik Simemitik	indefinitive pronoun	ኢንደፊኒቲብ ፕሮናውን

} ይሠኛል

መጠይቀ ስመ ምትክ (ማን ምን) የቱ

ለምሳሌ	Lemsale		Example	ኤክዛምፕል
ምድበ ሥመምትክ	Midib Seimemitik	is a	personal pronoun	ፔርሦናል ፕሮናው
እኔ	ené	—	I	አይ
አንተ	ante	—	you	ዩ
እሡ	isu	—	he	ሂ
እሷ	esua	—	she	ሺ
ያ	ia	—	it	ኢት
እኛ	egna	—	we	ዊ
እርሦ	ersso	—	you	ዩ
እነርሱ	enerssu	—	they	ዜይ
ጥቅመ ሥመምትክ	Tikme Simemitik	is a	Possessive pronoun	ፖዜሢብ ፕሮናውን
የኔ	yené	—	mine	ማይን
ያንተ	yante	—	yours	ዩርስ
የርሡ	yersu	—	his	ሂዝ
የርሡዋ	yersua	—	hers	ኸርስ
የሡ	y esu	—	its	ይትዝ
የኛ	yegna	—	ours	አወርስ
የርሦ	yerso	—	yours	ዩርስ
የነሡ	yenesu	—	theirs	ዜይርስ

} ይሠኛል

ሥመምትክ Pronoun

ምዙነ ሥመምትክ	mizune Simemitik	is a	Riflexive Pronoun	ሪፍሌክሚብ ፕሮናውን	
እራሜ	Erase	is a	myself	ማይሜልፍ	ይሠኛል
እራሥህ	Erasih	»	yourself	ዩር ሜልፍ	
እራሡ	Erasu	»	hem self	ሂም ሜልፍ	
እራሥዋ	Erasua	»	her self	ኸር ሜልፍ	
እርሡ	Ersu	»	it self	ይት ሜልፍ	
እራሣችን	Erasachine	»	our selves	አውር ሜልብሥ	
እራሥዎ	Eraso	»	your self	ዩርሜልፍ	
እራሳቸው	Erasachio	»	they self	ዜይ ሜልፍ	

ምልከታ ሥመምትክ	milketa simemitik	is a	Demonstrative Pronoun	ዲሞንሥትሬቲብ ፕሮናውን	
ይህ	yh		This	ዚሥ	ይሠኛል
ያ	ya		That	ዛት	
አንድ	Ande		One	ዋን	
እንደዚህ	Andezih		Such	ሣች	
ይህንን	yhnen				
ይህንንም	yhnenm				
ያ	ya				
ያንን	yanene				
ያንንም	yanenm				
ያኛው	yagnau				

መጠይቀ ሥመምትክ	meteyk simemitik	is an Interogative pronoun	ይንቲሮጌቲብ ፐሮናውን	
ማን	man	who	ሁ	
ማንን	manen	what	ሁዋት	ይሠኛል
ማነኛው	manegnau	which. etc.	ሁዊች	
ምን	mene			
ዬቱ	yetu			
ዬቱን	yetun			
ዬትኛው	yetegnau			

ወገነ ሥመምትክ	Waghene simemitik	is an Relative pronoun	ሬሌቲብ ፐሮናውን	
እንደነሡ	Endenesu	who	ሁ	
እነኛ	Enegna	what	ሁዋት	
እንደነኚህ	Endnegnih	which	ሁዊች	ይሠኛል
እነንተን	Enenten	that	ዛት	
እነንትና	Enenthna	as. etc.	አዝ	
እነርሡ	Enersu			
ማንም	manime			
ምንም	minime			

ገሥጋሽ(ልቀ) ሥመምትክ	Ghesgash (Lik) Simemitik	is an Indefinitve Pronoun	ይንዴፊናቲብ ፕሮናውን
ማንም	Manime	Any	ኢኒ
አንዳንዱ	Andandu	Some body	ሠም ቦዲ
አንዳች ነገር	Andaeh negher	Something	ሠምቲንግ
ጠቅላላ	Teklala	All	ኦል

(ኢኒ, ሠም ቦዲ, ሠምቲንግ, ኦል } ይሠኛል)

የሥመ ምትክ ሥኬት		The usge of Pronoun	ዘ፡ ዩዜጅ ኦፍ ፕሮናውን
እኔ ፤ እሡ ፤ እርሡ፡ ለወንዴ ጾታ ገቢ ነው።	(I, he, him, his)	are used for mals;	(አይ· ሂ.ሂም.ሂሥ) አርዩ ዩዝድ ፎርሜል
እሥዋ ፤ እርሥዋ ለሚቴ ጾታ ገቢ ነው።	(She, her, hers,)	is used for femals;	(ሺ. ኸር. ኸርሥ) ኢዝ ዩሥድ ፎርሜል
ያ ፤ ለግዑዘ ጾታ ገቢ ነው።	(It,)	is used for abstracts;	(ኢት) ፡፡አብሥትራክቲብ
ይህ ፤ ያንን ለንጥል ቍጥር ገቢ ነው።	(This, That,)	is used for singular;	(ዚሥ. ዛት) ፡፡ሚንጉለር
እነዚህ ፤ እነዚያ ለብዝ፡ ቍጥር ገቢ ነው።	(These, those,)	is used for plurar;	(ዚዝ. ዞሥ) ፡፡ፕሉራል
የ ፤ ለባለቤተ ሞያ ገቢ ነው።	(Who,)	is used for nominative subject;	(ሁ) ፡፡ኖሚኔቲብ ሣብጀክት
ያ ፤ ለግዜተ ሞያ ገቢ ነው።	(Whom,)	is used for objective;	(ሁም) ፡፡ኦብጀክቲብ
የ ለጥቅመ ሞያ ገቢ ነው።	(Whose,)	is used for possessive;	(ሁሥ) ፡፡ፖዜሚብ
ቀዳሚ፤ ከ፪ቱ ለፊተኛው ተጠቃሽ ገቢ ነው።	(Former,)	is used for the first of two	(ፎርመር) ፡፡ ዘ ፈርሥት ኦፍ ቱ
ለጣቂ፡ ከ፪ቱ ለ፪ኛው ተጠቃሽ ገቢ ነው	(Later,)	is used for the second of two	(ሌተር) ፡፡ ዘ ሤከንድ ኦፍ ቱ
እንዲሁም፡በግብር ተመሣሣይ ለሆነ ገቢ ነው።	(Such,)	is used for predicatively to mean (so great)	(ሣች) ፡፡ ፕሬዲኬቲብሊ ቱ ሚን (ሦግሬት)

ልምምድ ሥመምትክ ።

ሀ) ከሚከተለው ሥመምትክ አንደየ ምድብቸው ይገለጽ ።

የኔን መጽሀፍ ማን ሠረቀ ፣ እሱም አንድ ምክንያት ነው ቦርሣህ አያሻኝም የራሴ ይበቃኛል እሱ ለባለጋራ ምርጥ እድል ይሰጣል የኔ ነበር ፣ የእርስዎ ነበር ለብዙ ያገለግል ነበር ።

(ለ) ከዚህ ቀጥሎ ከሚገኝ ሥመምትክ ምን ሥህተት እንዳለ ይገለጽ ።

(1) ያንተ ልጅ ወባ ቢይዘው የወባ አብነት (መድኃኒት) ይሰጡውና ያጠፋዋል ።
(2) ሚኒስትሩ ወደ አሥመራ ሄደ የተጓዘበትም መጓጓዣ በአዲስ አየር ማረፊያ ነበረ ።
(3) ከዚያ የጨዋታ መግቢያ ሁለት ብር ሲገመት ምግብና መጠጥም ይጠቀልል ነበረ ፣ ይህም በጥቂት ዕለት ይፈጸማል ።
(4) አበራ ከራሱ ቡችሎች ጋር ቆመ ።

(መ) የሚከተሉትን እጥፍ አረፍተ ምክንያቶች በተዘምዶ ሥመምትክ በማያያዝ አስፈላጊ ሆኖ በሚሆንበት እንዲተካከል ።

(1) ያቤት ነው ከሱ የሠራው ነው (2) አንተ ድምጹ ሰማህው ፣ የሱም ድምፅ የገደል ማሚቶ ይመስል ነበር (3) ለሞኝ ተደሣች አንሁን ለነርሱም ተከታያቸው አንሁን (4) በጸደይ የተከልነው ተክል እነርሱም አላፈሩም ።

(ሠ) የሚመለካተውን ሥመምትክና ሥም እየተለየ ግልጽ ትርጓሜውን በመረዳት ከ(ሀ) እና (ለ) ከሚገኙት ልዩነት እየተመዘነ ትክክለኛው በአነጋገር ስያሜ ይለይ

(ሀ) እነዚያ ያለፈው ጥያቄ ያልመለሰው እሱ አሁን በጣም ጥሩ መልስ ሰጠ ።
(ለ) ያለፈውን ጥያቄ ያቃተው ልጅ አሁን ተገቢውን መልስ ሰጠ ።
(ሀ) በተመሳሳዩ ዘንድ ሞገስ የማይሰጠኝን ልብስ አልለብስም ።
(ለ) በተመልካች ዘንድ ሞገስ የማያስገኝልኝን ልብስ አልለብስም ።
(ሀ) ከአባቴ የወረስኩትን ዕድል ለልጄ አወርሰዋለሁ ።
(ለ) ከአባቴ ያገኘሁትን እድል ለልጄ አወርሰዋለሁ ።
(ሀ) መናገር ገለባ ነው (ለ) መሥራት ግን ፍሬ ነው
(ሀ) መንግሥትና ሕዝብ አቅምና ልብ (ለ) መተባበር የሥልጣኔ በር ።
(ሀ) ህጉ እንዲህ ያዘናል ቁሙ ሥሙ ተመልከቱ ይለናል ።
(ለ) ህግ ሚጠም ማጉንበስ ሕግ ሚጥም መገስገሥ ይለናል ።
(ሀ) አንተ ሆይ ለጠላትህ የሚገመጥ ዳፀ አትሁን ።
(ለ) አንተ ሆይ ለጠላትህ የሚገመጥ ዳቦ ሁን ።
(ሀ) አንቺ ሦስት ዓይነት ነሽ 1ኛ እናት ለምኔ 2ኛ ትሁን ባቦ 3ኛ ይሥማ አገር ።
(ለ) እሷ ሦስት ዓይነት ነች 1ኛ ጣዝሙት 2ኛ ንቡት 3ኛ ተርቡት ።
(ሀ) ለዚያ ሀብትና ክብር በመታመን የሚሠጥ ነው
(ለ) ለዚያ ሀብትና ክብር በጌትነት የሚሠጥ ነው ።

(ሀ) ይህ ሀጢአት ከሞት ሁዋላ ሥልጣን የለውም
(ለ) ይህ ሀጢአት ከሞት ሁዋላ ሥልጣን አለው
(ሀ) ያ ምኞት ለሠው ልጅ የህይወቱ መምሪያ ነው አለች
(ለ) ያ ምግብ እንዳሠኘ መብላት ሚቻል መጠጥ ግን መለኪያ ያሻዋል አለች
(ሀ) እሡ በ24 ሥዓት 10.800 ሊትር አየር ይመገባል ፤ በደቂቃ 150 ቃላት ይናገራል ፤ በደቂቃ 70 ቃላት ይጽፋል
(ለ) እሡ በ24 ሥዓት 50.000 ሊትር አየር ይመገባል ፤ በደቂቃ 300 ቃላት ይናገራል ፤ በደቂቃ 200 ቃላት ይጽፋል ።
(ሀ) እነርሡ ሚጨንቅ የገባ ፤ ሚጨንቅ ያወጣል ብለው አመኑ ።
(ለ) እነዚያ ሠው ሁሉ ደጁን ቢያፀዳ ከተማም ይፀዳ ነበር ተብሎ አመኑ ።
(ሀ) እሡ ሥጋዬንም ብሉ ደሜን ጠጡ እንኩ፤ነገር ግን አገሬን በምንም አትንኩ አለ
(ለ) አገሬን አትንኩ ፤ ነገር ግን ሥጋዬን ብሉ ደሜንም ጠጡ እንኩ አለ ።
(ሀ) እሡም ሚል ከመቶ ሥንዴ ውሥጥ አንድ እንክርዳድ ቢገኝ ለአንዱ ተብሎ ሁሉንም ማጨድ ይገባል አለ
(ለ) እሡም ከመቶ ስንዴ ውሥጥ አንድ እንክርዳድ ከተገኘ ለአንዱ ተብሎ ሁሉን ማጨድ አይገባም አለ ።
(ሀ) መምህር ከሺህ መሥማት አንድ ማየት ይበልጣል ብሏል
(ለ) መምህር ከአንድ ማየት ሺህ መሥማት ይበልጣል ብሏል
(ሀ) አዋቂ ከሺህ እውቀት አንድ ግራም እድል ይበልጣል ይላሉ ።
(ለ) ያመጣል መንገድ ፤ ይወሥዳል መንገድ ፤ አንድ የሚጠላ፤አንድ የሚወደድ አሉ
(ሀ) የሥልጣኔ ትርፍ ጭንቀት ነው (ለ) የሥልጣኔ ትርፍ ብልፅግና ነው ።
(ሀ) እሥዋ ያ ቀዝቃዛ ባል ባገኘሁ አለች (ለ) እሡም ያች ሙቅ ሚሥት ባገኘሁ አለ ዬተኞቹ መሣይ ይሆን ?
(ሀ) ፀሐይ ሣይርቅ ድርቆሽ አቅርቡ (ለ) አባት ሣለ አጊጡ ፀሐይ ሣለ እሩጡ ።
(ሀ) ሣታዳምጡ አትሩጡ ፤ ሣታላምጡ አትዋጡ (ለ) ሣታዳምጡ እሩጡ ።

(ረ) ከዚህ በሚከተለው ምድብ ፤ ጥቅመ ፤ ምዙነ ፤ ምልከታ ፤ መጠይቅ ወገነ ሥምምትክ በረድፍ ይለይ ፤

ምንም ማን እነርሡ የቱ እኔ እንተን ይህ እራሴ የኔ
አንተ የነሡ አንድ ፤ ምን ለነኛ ፤ሞገሥ ፤ ተዋበች ፤ ምፅዋ ፤

(ሀ) የገንዘባችሁ ጥቅም በሰዋስው ታገኙታላችሁ አለ።
(ለ) የገንዘባችሁ ጥቅም በሰዋሰው አታገኙትም ፤ አለ ።
(ሀ) ይህ የባህል ክፍል ተማመኑ ሥሩ ይለናል ።
(ለ) ይህ የፍርድ ክፍል ማስረጃ አለህን ? ይላል ፤ የማናቸው ይታመናል
(ሀ) ደራሲ ማለት ጠበቃ ማለት ነው ።
(ለ) ደራሲ ማለት መምህር ማለት ነው ።
(ሀ) እኩያው እንዲህ ሲል « እኩል ለመናገር ጉልበት ማስተካከል አለ ።

(ለ) እኩያው ሚመልሥ ‹ እኩል ለመናገር ሥራን ማስተካከል አለ ።

(ሀ) እነሱ ዘንድ ቢሮ ተስፋፋ ሥራ ጠፋ ።

(ለ) እነኛ ዘንድ ሥራ ተስፋፋ ፤ ቢሮ ጠፋ ።

(ሀ) መምህሪት እንዲህ አለ ። « ከብዙ እብድ መሀል አንድ ልባም ቢገኝ እብድ ይሰኝ»

(ለ) መምህሪት እንዲህ አለች ። ‹ከብዙ እብድ አንድ ልብ አዳማጭ ቢገኝ እብድ አይሰኝ›

(ሀ) ትዕግሥት ዋስ ነች ፤ ለሕይወት ።

(ለ) አቶ ትዕግሥት ዋስ አትሆንም ። ለሕይወት ፤ –

(ሀ) ቤተ እግዜር አትግቢ ያለችሁ ለምነው ፤ ደማምነትዋማ ተፈጥሮዋ እንጂ ነው አለ ።

(ለ) ቤተ እግዜር አትግቢ ያለችሁ ለምነው ደማምነትዋማ ተፈጥሮዋ አይደለም አለ ።

(ሀ) እነሱ አካለ መጠን የደረሠውን ልጅ የልጅነቱ ጥብቆ ቢያለብሱት ይሆንዋል አሉ ።

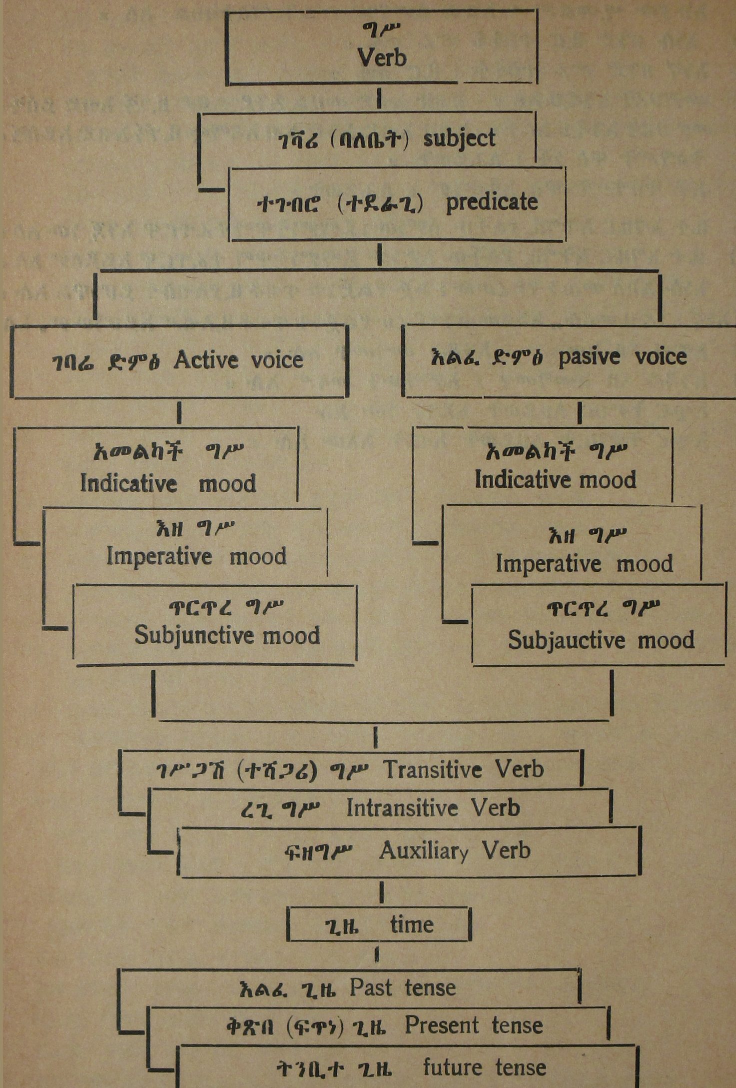
(ለ) እነኛ እንዲህ መለሱ„ አካለመጠን የደረሠ የልጅነቱ ጥብቆ ቢለብሥ አይሆነውም„ አሉ

(ሀ) አምሣ ዳቦ ከመላሥ ፤ አንዱን መግመጥ አሉ ።

(ለ) አንዱን ዳቦ ከመግመጥ ፤ አምሣውን መላሥ አሉ ።

(ሀ) አጭር ትምህር ለህይወት አደገኛ ነው አሉ

(ለ) አጭር ትምህርት ለህይወት አብነት አለው አሉ ።

ግሥ
Verb
ገቢሪ (ባለቤት) subject
ተገብሮ (ተደራጊ) predicate
ገባሬ ድምፅ Active voice
እልፈ ድምፅ pasive voice
አመልካች ግሥ
Indicative mood
እዘ ግሥ
Imperative mood
ጥርጥረ ግሥ
Subjunctive mood
አመልካች ግሥ
Indicative mood
እዘ ግሥ
Imperative mood
ጥርጥረ ግሥ
Subjauctive mood
ገሥጋሽ (ተሻጋሪ) ግሥ Transitive Verb
ረጊ ግሥ Intransitive Verb
ፍዘግሥ Auxiliary Verb
ጊዜ time
እልፈ ጊዜ Past tense
ቀጽበ (ፍጥነ) ጊዜ Present tense
ትንቢተ ጊዜ future tense

ግሥ

(ሀ) ግሥ ማለት ክወና ወይም ድርጊት ነው ። የሚበዛ የሚለወጥ በአዎንታና አሉታ ከፍተኛ ያድራጐት ማሠርያ ነው ፤ ግሥ ነባር ነው ፤ ሞያና ሥሪት አለው ። ሣፊም ነው ፤ ጊዜንም ይከተላል ፤ ለምሳሌ (1) ኳሡን መታሁ ፡ እሱ ይዘፍናል ፤ እነሆ ይህ ሁኔታና ጊዜን ገላጭ ግሥ ነው ። (2) የጥበብ መቅድም እግዚአብሔርን መፍራት |ነው| (3) አድራጊው ንጥል ሲሆን የክወናው ወይም የድርጊቱ (የግሡ) ስሜት ነጠላ ይሆናል ፤ ብዝ ሲሆንም እንደዚሁ የብዛት ስያሜ ይከተላል ፤ (4) ሞት በአቤል ተዝካር በሮቤል |ተጀመረ| ድንገተኛና ዘገይቶ ደራሽ |ሆነ|

(ለ) ‹ጥበብ› ምን መቅድም ማድረግ እንደሚገባው ‹ሞትና ተዝካር› በማን እንደ ተጀመረ «ነው. ሆነ. ተጀመረ» በተሠኘው (ክወና) ግሥ ግልጽ ሆኖ ተገኝቷል ፡ ከዚህም ሌላ «መፍራት ፤ ደራሽ» ተብሎ የተገለጹት ፍዝ (ረዳት) ግሥ ፤ የ «ነው» የ «ተጀመረ» የ « ሆነ » ግሥ ጥገኛ ሆነው መገኘታቸው በምሳሌው እንደተገለጸ ታይቷል ።

እንግዲህ ሕይወትን ያህል ጕዳና ግሥን (ክወና ወይም ድርጊት) ሳይከተል ጉዘ መፈጸም ስለማይቻል የግሡን አበዛዝና አገዛዝ በአግባበ ሞያ ምድብ እንመልከት ።

(መ) ኳሡን እመታለሁ ፤	እሡ ዘፍኖአል ፤
ገሥጋሽ (ሥድ) ግሥ		ረጊ ግሥ

(ሠ) በብዙ ትግል ተምሬአለሁ የሆነ ሆኖ ፈተና ማለፍ እችል ይሆናል ።

| ረጊ ግሥ | | ጥርጥረ ግሥ | | ፍዝ ግሥ |

ሥሪተ ግሥ በማንኛውም ፊደል መነሻነት ሊፈጠር ሚችል ለምሣሌ ወደደ ፤ ሠራ ፤ ጋረ ማረ ፤ ራሠ እነዚህ የመሣሠለ ሚሆን እንደጸታውም ባህል ሥሪተ ግሥ ሊፈጠር ይቻላል ከዚህም ሌላ መሠረተ ፤ ጓድ ፤ ነባርነት ትእዛዘ መልክ ፤ ውዝግብ ፤ ሣፊነትን አለው ከዚህ ቀጥለን መሠረት ከሌለ ግድግዳ ሥለማይገኝ የመሠረተ ግሥ ሞያ እንመልከት ።

መሠረተ ግሥ

መሠረተ ግሥ ማለት የግሥ ወላጅና መክፈቻ ሚሆን ሥያሜን ይከተላል እንጂ ጾታና ብዛት አይኖረውም በጠቅላላው (ሥም) ስለሆነ የአሜሪነት ሞያ አይከተልም ለምሣሌ (መሥራት መብላት መኖር መሞት እነሆ እነዚህን የመሣሠሉትን ሚሆን በሞያ ገብቶ ሚታይ እንዲህ ይሆናል ።

በህወት ዘመን ጠንክሮ መሥራት ችግርን ያሥወግዳል ፤ በልግም መብላት መለከታዊ መቅመፍት ይቀሠቅሣል ፣ ሀብት የጉድ መሸፈኛ ነው በዚህ ዓለም ለመኖር አንደኛም ገንዘብ ፤ ሁለተኛም ሦሥተኛም ገንዘብ ነው በዚህ ዓይነት በሞያ ውሎ ሚታይ የግሦች መሠረት መሆኑን በፈዘዘ መልክ አሣይቷል እንጂ አላሠረም ስለዚህ ከዚህ ቀጥለን ጉዋደ ግሥን እንመልከት ፤

ጉዋደ ግሥ

ጉዋደ ግሥ ማለት በተመደቡ ፊደሎች ተወሥኖ ማለት በአንድ ፊደል ተነሥቶ እሥከ ሠባት ከዚህም በላይ ጉዋደ ፊደልን በመፍጠር ለምሣሌ (ሺ· ሻ ኑ·ና· ዋ· ያ· አይደላችሁም) እነዚህ የመሣሠሉት ሁሉ ነው ፤ ከዚህ ቀጥሎ ሥለነባር ግሥ እንመልከት ።

ነባር ግሥ ፤

ነባር ግሥ ማለት የሚለወጥ የማይወላውል ፤ በእርባታ ምድብ አጃቢነቱ የማይለቅ ሥመምትክን በአዎንታና አሉታ ሥልት ለውጠ የሚገልጽ ሦሥት ዓይነት ነው ለምሣሌ ነው አለ አለኝ እነዚህ ናቸው እነዚህም በእርባታ መልክ ሚታይ እንዲህ ይሆናል ።

በአዎንታ መልክ ሚነገር Affermative mood			በአሉታ መልክ ሚነገር Negative mood		
ነው	አለ	አለኝ			
ነኝ	አለሁ	አለን	አይ—አይደለሁም—ም	የ–የለሁም–ም	የ—የለኝም –ም
ነህ	አለህ	አለህ	አይደለህም	የለህም	የለህም
ነሽ	ኡለሽ	አለሽ	አይደለሽም	የለሽም	የለሽም
ነው	አለ	አለሡ	አይደለም	የለውም	የለውም
ነች	አለች	አላት	አይደለችም	የለችም	የላትም
ነን	አለን	አለን	አይደለንም	የለንም	የለንም
ነዎት	አሉ	አለዎት	አይደሉም	የሉም	የሎትም
ናችሁ	አላችሁ	አላችሁ	አይደላችሁም	የላችሁም	የላችሁም
ናቸው	አሉ	አላቸው	አይደሉም	የላቸውም	የላቸውም

እዘ ግሥ

እዘ ግሥ ማለት የመሠረተ ግሥ ተወላጅ ሥምን የሚከተል የማይበዛ ቅዕበ ጊዜና ትንቢተ ጊዜን ተከትሎ ሞያን የሚያሥፈጽም እንደጾታዎች ሥሜትና ቊጥር የሚከተል ትእዛዛዊ ግሥ ነው፤ የሥራቱም መገኛ ሥልት ከማንኛውም ፊደል የሚ ገኝ ነው ለምሣሌ

እራሥን በማዘዝ	ሁለተኛውን ሠው በማዘዝ	ለ፫ኛ ፈጻሚ ፈቃደእዝ በትንቢተ ጊዜ
ል–ልሥራ	ሥራ	ይ–ይሠራ
ልብላ	ብላ	ይብላ
ልተኛ	ተኛ	ይተኛ
ልነሣ	ተነሣ	ይነሣ

እነሆ እነዚህ የመሣሠሉትን ሢሆን አንዳንዱ ቃላት ግሥ እራሡ ትእዛዝ የለ በሠ ፈቃድንም የደረበ ነው ፤ ነገር ግን አማርኛችን በአብዛኛው የትእዛዝና የውል መልክ ላይ አኅጉል (ፍናፍንት) አሻሚ በመሆኑ ብዙ ክርክር ፈጥሮ ይገኛል ሥለዚህ በት እዛዝ ግሥ መራቀቅ እጅግ ጠቃሚ ሆኖ ይታያል ከዚህ ቀጥሎ ሥለውዝግበ ግሥ እንይ

ውዝግበ ግሥ

ውዝግበ ግሥ ማለት በከፊል ፀፀታዊ ሥሜትን የሚከተል በመሥተፃምር ጥገ ኚነት እየታገዘ ለምድብ ግሥ እገልግሎት የሚውል ነው ፤ በውነቱ መልኩና ግብሩ እንደ ፍዘ ግሥ ሁኔታ የተከተለ ነው ፤ ጾታና ቊጥርን ተከትሎ ሥሜትን በፈዘዘ መልክ ይገልፃል እንጂ አይገታም በጠቅላላው ወላዋይና ውዝግብነትን የተከተለ መገ ኛውም (ነበረ ኖሮ) በሚል ቃላት ተወሥኖአል ለምሣሌ

እነሆ በአረፍተ ነገር ሢያገለግል እንዲህ ሆኖ ይገኛል

1 ልመታ ባሥብ |ኖሮ| መቼ እንዲህ |ነበር|

2 ቢተኛ |ኖሮ| መቼ እንዲህ ያድግ ነበር

3 አምና ይኸን እንደ ዘንድሮው በሥብሰባ |ቢኖር ኖሮ| ይመረጥ ነብር በዚህ ሁኔታ እንደተመለከትነው ውዝግብና ውልውል አነጋገር አሥገብቶ እንደገለጻል'ን አይተናል ከዚህ ቀጥዩ ሣፊ ግሥ እንመልከት ።

ሣፊ ግሥ ።

ሣፊ ግሥ ማለት የእርባታ ውጣት ወይም ንጥረ ግሥ ይሠኛል ወይም የነ ጠረ ሥለሆነ (ሥም) ሊባል ይቻላል ለምሳሌ

ምረት	|ሥራ|	ትንሥ
ሥሪት	ብልት	ውድቅት
ሞርግ	ጥጤት	ርጊት

እነሆ እነዚህ የመሣሠሉት የድርጊት (የመሠረተ ግሥ) ውጤት ሥለሆነ በሣፊ ግሥ ሥያሜ ልንመሥለው አሥፈለገ ከዚህ ከጥሎ ለዚህ ማስረጃ የእርባታ መክ ፈቻ ግሥ እንመልከት ።

የእርባታ መክፈቻ ።

ዓይነት	አርእሥት	ሞያ	ክፍለ ጊዜ
መሥራት	መሠረተ ግሥ	ረጊ ግሥ (አሣሪ ጠፋሪ)	ቀፅበ (ፍጥነ)
ሠራሁ	ድርጊተ ግሥ	ረጊ (አሣሪ)	።
ይሠራል	እዘ ግሥ	ረጊ (አሣሪ)	።
ሠርቶ	ፍዘ ግሥ	ገሥጋሽግሥ (ሥደ ግሥ) ተሻጋሪ	እልፈ
ይሠራል	ገቢረ ግሥ	ገሥጋሽ ግሥ	ትንቢተ
ሠሪ	ቀፅለ ግሥ	ረጊ ግሥ (አድራጊ)	
አሠራር	ፍዘ (ጥገኛ) ግሥ	እቅደ ግሥ	
ሥራ	ሣፊ ግሥ	ድርጊት ‖ድርጃት	

እነሆ ይህ የሠዋሠው ሥልት ማግኛ የጨመቃ ውጤታቸው ይህ ሥለሆነ እር ባታዊ መክፈቻ የመሠኘት ምክንያት መፍጠር አሥፈለገ ።

እርባታ ምንጭ ።

እርባታዊ ምንጭ ወይም መሬ ማለት አንዱን ነገር መሠረት ሆኖ ብዛቱ የም ንጠቀምበት ጾታና ገቢር ማሥፋፊያ ነው ። ይህም አድራጐወት ሚፈፀም ውሥን መነሻና መድረሻ ፊደሎች ይገኛሉ ለምሳሌ (1) በእልፈ ጊዜና ትንቢት ጊዜ ለሥ መምትክ እርባታ በ መ ነ ሻ መሪነት የሚገልጹ ሦሥት ፊደሎች [ት.እ.ይ.] ሚሆኑ እንዲሁም በመድረሻ ፈጻሚ ሆነው የሚገኙ [ሁ,ህ.ሉ,ል,ሽ,ን.የ] ፊደሎች ገቿነት ተወሥ ኖአል ።

ለምሳሌ መሥራት መሠረተ ግሥ

በመነሻ		በመድረሻ
ት- ትሠራለህ	-	ህ
ትሠሪአለሽ	-	ሽ
እ- እሠራለሁ	-	ሁ
ይ- ይሠራል	—	ል
ይሠራል	-	ሬ
ይሠራሉ	-	ሉ
እን— እንሠራለን	-	ን

እነሆ ባዚህ ሁኔታ ለሥመምትክ እርባታ ንቢ ሆነው በሞያ እንደተገኙ ተመ ልክተናል (2) እንደዚሁም በአዎንታና አሉታ ወይም በእምቢታ መልክ ወይም ትእ ትእዛዘ ክልከላ ሚረባ እነዚህ [አ አል አን አይ] በመነሻ መሪነትና በ [ም] ገቿነት ሚገለጽ ትእዛዘ ክልከላና እምቢታ እርባታ ይገኛል ለምሳሌ ፤

በመነሻ	በመድረሻ
አ—አትሠራም	–ም
አትሠሪም	
አል—አልሠራም	
አን—አንሠራም	
አይ—አይሠራም	
አይሠሩም	

እነሆ በዚህ መግለጫ ተመልክቶ እንደሚታየው ሁሉ በትንቢተ ጊዜ ሚሆን በአልፈ ጊዜ የአርባታ መሪ ፊደሎች |ሠ በ| እንዲሁም በመድረሻ ገቺ ፊደሎች ተለዋዋጭ ሆነው ይገኛሉ ፤ እንዲሁም በአሉታ ክህደተ መልክ አርባታ ሆኖ በ|አል መሪነት በ ም| ገቺነት ይፈጸማል ።

The verb

A verb is a word which we can make an assertion. What is aserted is an action or state.

(1) The person or thing which we make assertion is called the subject of the verb·

(2) What we say about the subject is called the predicate; Here is the Example.

(3) I hit the ball (action) He is dance (state)

(4) I Know that you are late is not my fault

subject ባለቤት

predicate ተገብሮ ድርጊት

(5) I hit the ball' she is dancing

Transitive verb ግሥጋሽ (ሥደ) ግሥ

Intransitive verb ረጊ ግሥ

(6) I learned hard so that I might be succes ful

auxiliary verb ፍዘ ግሥ

ግሥ is Verb ቨርብ

ባለቤት (ገባሬ)	balabete	subject	ሣብጀክት
ድርጊት ሥመለውጥ(ተገብሮ	dirghit	predicate	ፕሬዲኬት
አመልካች ግሥ	amelkach ghis	indicative mood	ይንዲኬቲብ ሞድ
እዘ ግሥ ትርጥረ ግሥ	ezé ghis	imperative mood	ይምፔራቲብ ሞድ
ጥርጥረ ግሥ	tiritire ghis	subjunctive mood	ትራንዚቲብ ቨርብ
ገሥጋሽ ግሥ		transitive verb	ይንትራዚቲብ ቨርብ
ረጊ ግሥ	reghi	intransitive verb	ታይም
ጊዜ	ghize	time	
እልፈ ጊዜ	yilfe ghize	past tense	ፓስት ቴንስ
ቅጽበ (ፍጥነ) ጊዜ	kithbe (fitne) ghize	present tense	ፕሬዜንት ቴንስ
ትንቢተ ጊዜ		future tense	ፊውቸር ቴንስ
ለምሳሌ		Example	

ዝርዝር zirzire particulars ፓርቲኩላርስ	እልፈ ጊዜ Past tense ፓስት ቴንስ	ቅፅበ (ፍጥነ) ጊዜ present tens ፕሬዜንት ቴንስ	ትንቢተ ጊዜ future tense ፊውቸር ቴንስ
(1) ተራ ግሥ (ፍዘግስ ያሰማል) tera ghis simple ሢምፕል	(እኔ) ተናግሬ ene tenaghire I spok አይ እስፖክ	እኔ ተናግሬ ene tenghire I speake አይ እስፒክ	እኔ እናገር ይሆናል ene enagher yhonal I shal speak አይሻል እስፒክ
(2) ገሥጋሽ ግሥ ghesgash side ghis continous ከንቲኒውስ	(እኔ) እየተናገርኩ ene eyetenagherku I was speaking አይወዝ እስፒኪንግ	(እኔ) እየተናገርኩ ene eyetenagherku I am speaking አይ አም እስኪንግ	(እኔ) እናገር ዘንድ ene enagher zend I shal speaking አይሻል እስፒኪንግ
(3) ረጊ ግሥ reghi perfect ፔርፌክት	እኔ ተፍግሬአለሁ ene tenaghirealehu I had spoken አይሀድ እስፖክን	(እኔ) እኔ ተናግሬአለሁ I had spoken አይ ሀድ እስፖክን	እናገራለሁ Enagheralehu I Shall have spoken አሻል ሀብ እስፖክን

ል ም ም ዶ ግ ሥ ፤

(ሀ) ተከታዩ ዓረፍተ ነገሮች ከቅዕበ ጊዜ ወደ እልፊ ጊዜ አሥፈላጊ ሆኖ ሢገኝ ነጠላው ቊጥር ወደ ብዙ ቊጥር ይለወጥ ።

(1) ለጥቂት ጊዜ ተጋድማ በዚያው ተኛች ፤
(2) ወፊቱ ጐጆዋን ሠርታ ልጆቿዋን ትመግባለች ፤
(3) ልጁ የሚያነበውን እንዲገባው አሥተማረችው ፤
(4) ሠላምታ ሠጥቶ አለቀሠ ለምን ይሆን ?
(5) ጥቂት ሠምቶ ቀሪውን አፈሠሠው ፤
(6) እሥዋ የምትለውን እሥዋ ደገመችው ፤

(ለ) ከሚከተለው አረፍተ ምክንያት ሥህተቱ ምን ይሆን ?

(1) የፀሐይ አበቦች ጭለማን አይወዱም ፤
(3) ለጥቂት ጊዜ ሰውዬው ባልጋ ሣለ ዶሮይቱ በገለባ እንቁላል ወልዳ እርሥዎ፤
(4) መልካም ምሣ ከበላን በኋላ ፈረሥ መጥቶ እንደገና ተቀመጥን ፤

(መ) የሚከተሉትን ሥውር አረፍተ ነገሮች ወደ ቅን አረፍተ ምክንያቶች ይለወጥ፤

«የተናቀህ ሥእል አለህን አለው» እሡም ሢመልስ «ምን ማለትህ ነው የተናገርከውን አውቀኸዋልን ? ከኔ በስተቀር የሥዕል ትርኢት የለኝም» ቢለው ብዙ ገንዘብ ለሥዕል አልከፈልንም ነበር ? አለው ይሁን እንጂ ለአእምሮ ማነጫ ከጥንት የበለጠ መምህር ይገኛልን ? ቢለው አዎን እርግጥ ነው ሣምባ ካደረ አጥንት ይሆንብሃል አለው ።

(ሠ) በሚከተለው አረፍተ ነገር ጥቅመግሥ ምን ዓይነት አሣብ እንደሚከተል እንዴትሥ እንደሚመሠረቱና መልሦ ለማየት ምሣሌ በመሥጠት ይገለጽ ።

(1) ገሥጋሽ ግሥ ወይም ተሻጋሪ ግሥ ምን ማለት ነው ፤
ረጊ ግሥ ምን ማለት ነው ? እንዲሁም ፍዝ ግሥ ምን ማለት ነው ፤
(2) የሚከተሉትን የግሥ ክፍል ጊዜ ጥቅምና ሁኔታቸው ይገለጽ ።

(ሀ) እልፊ (ለ) ቅዕበ (መ) ትንቢተ ጊዜ በመለየት ግሥ በጊዜ መመደቡን ይብራራ፤
(3) የሚከተሉትን የግሥ አካሄድ አዎንታና አሉታ እዘ ግሥ በመለየት ይገለጽ ፤
ነው አይዳለሁም አሉ የላትም አለኝ ነሽ አይደለሽም ልሥራ ሥራ ይበላ ፤

ፍዘግሥ (ተውሳከ ግሥ)
Adverb

ወቅት ፍዘግሥ Adverb of time		ትግነ ፍዘግሥ A. of place	አሀዘ ፍዘግሥ Quantitative adverb	
ረጊ (ምድብ) Definite	ገስጋሽ (ልቅ) Indefinite		ረጊ (ምድብ) Definite	ገስጋሽ (ልቅ) Indefinite
አምና	ወዲያው	እዚህ her	አንዴ once	አንዳንዴ
ትላንትና yesterday	ማለዳ	እዚያ ther	ሁለቴ twice	አልፎ አልፎ
አሁን now	አንዳንዴ	ወዲህ	ዳግም again	※
ሁዋላ then	አልፎ አልፎ	ወዲያ	እጅግ	some time
ዛሬ today	እስከ	ውስጥ in	ጭራሽ	often
ነገ tomorrow	ዘግይቶ	ውጪ out	ፍጹም	never
ዘወትር	ሁዋላ	ላይ overe	መቅድም	always
ዘንድሮ	Soon	ታች down	መጀመሪያ	rarly
ከርሞ	early	ቅርብ near	እምብዛም	mostly
	since	ርቀ far	firstly	occasionally
	late	ሽቅብ above		
	after	ቁልቁል		
	Imedatly	አግድም		
	presently	ገለልታ		
	ago	ጠለልታ		

ግብረ ፍዘግም A. of maner	ምጥን ፍዘግም A. of degree	ምክንያተ ፍዘግም A. of reason	እዎ. አሉታ ፍዘግም Adverb of Aff. & negative	ሁኔታዊ ፍዘግም A. of Condition
ማለፊያ መልካም ፍጡን (ፍጥን) ፍጥነት ጥጥር እንዲሁ ሆኖም ※ well fast hard So some how	ብዙ very እጅግ much ጥቂት little እምብዛም ገሚስ half ብቻ about እንዲሁ only እንደ So as	ሥለዚህ እንደ . . . በዚህ . . . እነሆ ※ there fore so hence consequently	እሺ (እሺታ) ይሁን አዎን ሆኖም ※ እምቢ እም ቢታ አይሆ ንም አይቻልም ምናልባት ※ yes, alright no, byall me- an not, pro- bably note athole	ብቻ only አሁኑኑ just ከቶ even ዳግም allso, too ዝግ ዝግታ really ቀስታ surly ገለል.ታ ችኮላ ፍጥን

ፍዘግሥ (ተውሣከ ግሥ)

ፍዘግሥ ማለት ፍዝ ድርጊት ወይም ጥገድርጊት ነው ፤ ሞያውም በጥገኛነት እየተሣበ ልዩ ጌጥ ሆኖ ተግባረ ሞያን የሚያስተባብር ረዳት ነው ፤ በውነቱ ፍዘ ግሥና ቅጽል (ገላጭ) ሞያቸውና ሥልታቸው ተቀራራቢ ሆኖ ሚገኝ የአሣሪነት ሀይል የተመጠነበት ነው ለምሳሌ ።

ይህ እጅግ ጥሩ የሆነ ልጅ አማርኛ ይማራል ግን ዘወትር ጠንክሮም ይሠራል

የመጠን ፤ የጊዜ ፤ የግብር ፍዘግሥ ሚሆን

በዚህ ምሣሌ ተገልጾ እንደሚታየው (እጅግ ዘወትር ጠንክሮም) የተሠኘው ፍዘግሥ ከመሀል ገብቶ ከገለጸ በኋዋላ በባለመብተኛው ይማራል ይሠራል ፤ ግሥ ሞያዎች ታሣሪ ወይም ተገላጭ እንደሆኑ ታይቷል ከዚህ ሌላ ምሣሌ እየሠጡ አንካሣ ወላሳ በማይሆን ሥራት ማሥጠናት የመምህር ውዴታዊ ፈቃድ ሆኖ ይገኛል ከዚህ ቀጥለን ፍዘግሥ ሞያ እንመልከት ።

ፍዘግሥ ሞያ ።

ፍዘግሥ ሞያ አንደየጸታ ስሜትና ቊጥር የሚከተል አሠምቶ የማያሥር ረዳ ትና ምርኵዝ ወይም ጥግ ፈላጊ ነው ፤ ከዚህም ፍዘግሥ ሞያ ሁለት አይነት ይገ ኛል ፤ አንደኛው ምድብ ፍዘግሥ ሲሆን ሁለተኛው ጥገኛ ፍዘግሥ ሆኖ ይገኛል ። ከዚህ ቀጥለን የየምድባቸውን ሞያ እንመልከት ለምሳሌ

ምድብ ፍዘግሥ ፤

ንጥል ቊጥር (ነጠላ)				ብዝ ቊጥር	
ሠርቼ-ቼ ብዬ	ሠርተህ-ህ ብለህ	ሠርቶ-ቶ ብሎ	ሠርታ-ታ ብላ	ሠርተው-ው ብለው	ሠርተን -ን ብለን

እነሆ በአረፍት ነገር ገብቶ በሞያ ሚውል እንዲህ ይሆናል አልሞትኩም ብዬ አልዋሽም ፤ እኩሉ ጥሬ ነው እኩሉ ሚበስል ፤ የበሰለው ያራል ጥሬ ሚያማስል እነሆ እንዲህ ሚሆን ከዚህ ቀጥሎ ጥገኛ ፍዘ ግሥ እንመልከት ።

ጥገኛ ፍዘግሥ ፤

ጥገኛ ፍዘግሥ ጾታና ብዛት የለውም ከፍዘግሥ ጥቂት ፈዘዝ ያለ መጥኖ ያሣውቃል እንጂ የአሣሪነት ሞያ የለውም የመሥተፃምር ጥገኛ ሆኖ ይገኛል ። ለምሣሌ ፤

እየሠራህና እየበላህ አሠራርንና አበላልን ግለጽ እነሆ በአረፍት ነገር ገብቶ ከባለመብቱ ግሥ ጋር ስሜትን የሚያጣፍጥ ሚሆን በደጋፊነት የገባው እየሠራህ እየበላህ የሚለው ፍዘግሥ ሚሆን አሠራርን አበላልን የ ሚ ለ ው ጥገኛ ፍዘግሥ ተብሎ የመሠየም ምክንያት አሥከተለ ።

The adverb

An adverb is a word that modifies the meaning of a verb, Adjective, or others e. g. Here is the example.

The very good boy learn Amharic, but he works often hard

Adverb of degree, time, manner, etc.

ፍዘግሥ fizeghis Adverb አድበርብ

1	ወቅተ ፍዘግሥ	wekte Fizeghis	Adverb of time	አድበርብ ዎፍ ታይም
2	ትግነ "	Thighine fize ghis	adverb of place	አድበርብ ዎፍ ፕሌሥ
3	አሀዝ "	ahaze fizeghis	quantitative adv.	ኩአንቲቴቲብ አድበ
4	ግብረ "	ghibre fizeghis	adverb of maner state)	ርብ አድበርብ ዎፍ ማነር (እሥቴት)
5	መጠነ "	metene fizeghis	adverb of degree	አድበርብ ዎፍ ዴግሪ
6	ምክንያተ "	mikinyate fizegh	adverb of Reason	አድበርብ ዎፍ ሪዝን
7	አዎንታዊና አሉታዊ	Aontawina Alutawi f. gh.	Adverb of afferm ative & negative	አድበርብ ዎፍ አፈር ማቲብ ኤንድ ኔጋቲብ
8	ሁኔታዊ "	Hunetawi fizegh	Ad. of Condition	አድበርብዎፍ ኮንዲሽን

ለምሳሌ Example

ወቅተ ፍዘግሥ Wekte fize ghis Adverb of time አድበርብ ዎፍ ታይም

ረጊ (ምድብ) ጊዜ	Reghi (midib) ghis	Definitive time	ዴፊኒቲብ ታይም
አምና	amina		
ትላንት	Tilant	yesterday	ዬሥቴርዴይ
አሁን	ahune	now	ናው
ኋላ	Huwala	then	ዜን
ዛሬ	zare	today	ቱዴይ
ነገ	neghe	tomorrow	ቱሞሮ
ዘወትር	zeotire		
ዘንድሮ	zendiro		
ከርሞ	kermo		

ገሥጋሽ ጊዜ	Ghesgash ghize	Indefinitive time	ይንዴፊኒቲብ ታይም
ወዳው	wodau	Soon	ሡን
ማለዳ	maleda	Early	ኧርሊ
አንዳንዴ	andande		
አልፎ አልፎ	Alfo alfo		
እሥከ	Eske	Since	ሢንሥ
ዘግይቶ	Zeghiyto	Late	ሌት
ፍጥነት	Fitneth	Imediatly	ይሜዲዬትሊ
ቅጽበት	Kisbeth	Presently	ፕሬዜንትሊ
ፊት	Fit	Befor	ቢፎር
ኋላ	Huala	After	አፍተር
በስተኋላ	bestehuala		

ትግነ ፍዘግሥ	Tighine fizeghis	Adverb of place	አድቬርብ ዎፍ ፕሌሥ
እዚህ ወዲህ	Ezih, wadeh	Her	ሂር
እዚያ ወዲያ	Ezihia, wadia	There	ዜር
ውሥጥ	Whist	In	ኢን
ውጪ	Wochi	Out	አውት
ላይ	Lay	Over	ዎቬር
ታቻ	Tachi	Down	ዳውን
ቅርብ	Kirb	Near	ኒር
እሩቅ	Iru*k*	Far	ፋር
ሽቅብ	Shi*k*ib	Above	አባብ
ቁልቁል	Kul*k*ul	Benith	ቢኒዝ
አግድም	Aghidem		
ገለልታ	Ghelelta		

አሀዝ ፍዘግሥ Ahaze fizeghis quantitative adverb ኲአንቲቴቲብ አድቬርብ

ረጊ አሀዝ ፍዘግሥ	Ahaze fizeghis	Definitive quantity adverb	ዴፊኒቲብ ኲአንቲቲ አድበርብ
አንዴ	Ande	Once	ዋንሥ
ሁለቴ	Hulate	Tuaice	ቱአይስ
ዳግም	Daghim	Again	ኤጌን
እጅግ	Idgyg		
ጭራሽ	Cherash	Nil	ኒል
መጀመሪያ	Medemeria	Firstly	ፈርስትሊ
እምብዛም	Embezame		

ገሥጋሽ አሀዝ ፍዘግሥ	Ghesgash ahze-fizeghis	Indefinitve quantity adverb	ይንዴፊኒቲብ ኩአንቲቲ አድበርብ
አንዳንዴ	Andande	Some time	ሠም ታይም
አልፎ አልፎ	Alfoalfo	Often	ዖፍን
ከቶም	Ketom	Never	ኔበር
ሁለዜ	Hulaze	Allways	አልዌይሥ
		Rarly	ሬርሊ
አብዛኛው		Mostly	ሞሥትሊ
		Occasionally	ኦኬዥናሊ

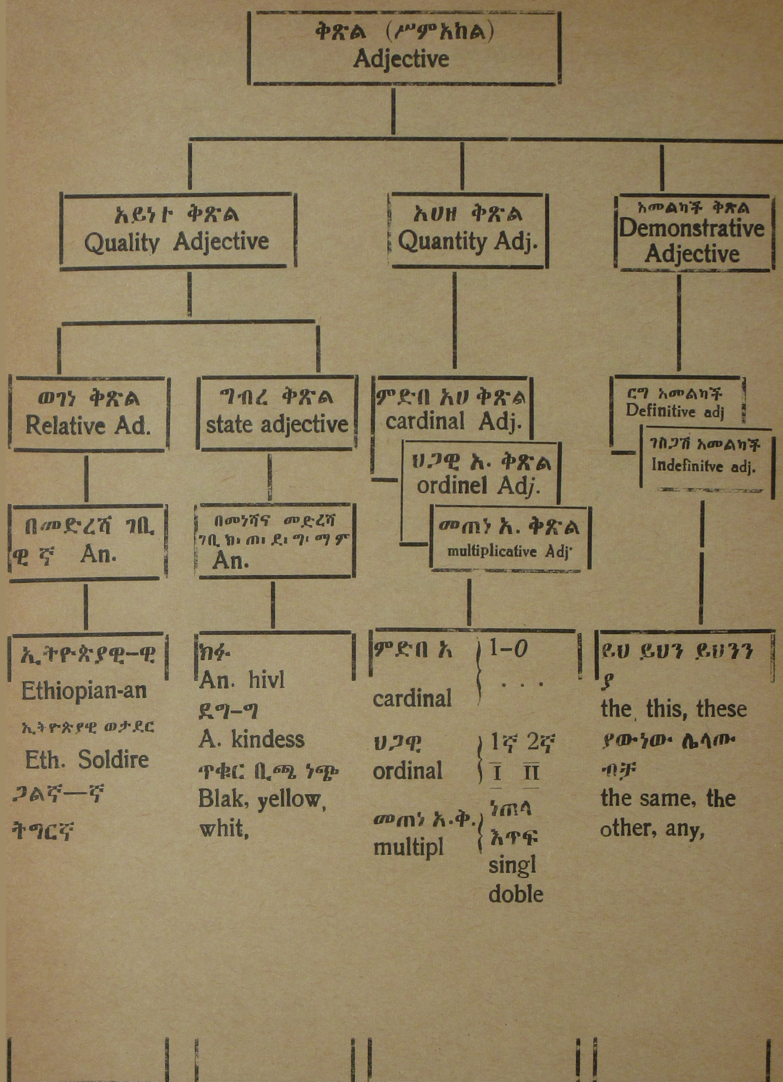
ግብረ ፍዘግሥ	Ghibre Fizeghis	Advrb of Manner (state)	አድበርብ ዖፍ ማነር (ስቴት
ማለፊያ	Malfia	well	ዌል
መልካም	Melkme		
ፍጡን (ፍጥን)	Fifun	Fast	ፋሥት
ፍጥነት	Fifneth		
ጥጥር	Ttetir	Hard	ሐርድ
እንዲሁ	Rndehu	So	ሦ
ሆኖም	Honome	Some how	ሠም ሀው

ምጥን ፍዘግሥ	Metene fizeghis	Adverb of degree	አድበርብ ኦፍ ዴግሪ
ብዙ	Bezu	Very	ቬሪ
እጅግ	Edggg	Mach	ማች
ጥቂት	Tikith	Little	ሊትል
እምብዛም	Embezame	About	አባውት
ገሚሥ	Ghemise	Half	ሀፍ
ብቻ	Bichia	Only	ዎንሊ
እንዲሁ	Endihu	So	ሦ
እንደ	Ende	as	አዝ

ምክንያተ ፍዘግሥ	Mekenyate Fizeghis	Adverb of Reason	አድቤርብ ኦፍ ሪዝን
ስለዚህ	Silezih	Therefore	ዜር ፎር
እንደ	Ende	So	ሦ
በዚህ	Bezih	Hence	ሄንስ
እነሆ	Eneho	Consequently	ኮንሴኲኤንትሊ

አዎንታና አሉታ ፍዘግሥ	Aontawina Alu-taw Figzeghis	A. of Affermative and Negative	አድቤርብ ዎፍ አፊር ማቲክ ኤንድ ኔጋቲብ
እሺ	Eshi	Yes	ዬስ
ይሁን	Ehune	Alright	አልራይት
አዎን	Aon		
ሆኖም	Hnom		
፨	፨	፨	፨
አምቢ እቢታ	Embei	No	ኖ
አይሆንም	Ayhonime	By all mean	ባይ አል ሚን
አይቻልም	Aychialim	Not	ኖት
ምናልባት	Minalbat	Probably	ፕሮባብሊ
		Note athol	ኖት አትሆል

ሁኔታዊ ፍዘግሥ	Hunetawi fize ghis	Adverb of condision	አድቤርብ ዎፍ ኮንዲሽን
ብቻ	Bichia	Only	ዎንሊ
አሁኑኑ	Ahununu	Just	ጀሥት
ከቶ	Keto	Even	
ዳግም	Daghim	Allso, too	አልሦ, ቱ
ዝግ	Zeg	Really	
ዝግታ	Zighita	Surly	
ቀሥታ	Kesta		
ገለልታ	Ghelelta		
ችኮላ	Chikola		

ቅጽል (ሥምአከል)
Adjective
አይነቶ ቅጽል
Quality Adjective
አሀዝ ቅጽል
Quantity Adj.
አመልካች ቅጽል
Demonstrative Adjective
ወገን ቅጽል
Relative Ad.
ግብረ ቅጽል
state adjective
ምድብ አሀ ቅጽል
cardinal Adj.
ሀጋዊ አ. ቅጽል
ordinel Adj.
መጠን አ. ቅጽል
multiplicative Adj
ርግ አመልካች
Definitive adj
ገበጋሽ አመልካች
Indefinitve adj.
በመድረሻ ገቢ ዊ ኛ An.
በመነሻና መድረሻ ገቢ ክ፡ ጠ፡ ደ፡ ግ፡ ማ ም An.
ኢትዮጵያዊ—ዊ
Ethiopian-an
ኢትዮጵያዊ ወታደር
Eth. Soldire
ጋልኛ—ኛ
ትግርኛ
ክፉ
An. hivl
ደግ—ግ
A. kindess
ጥቁር ቢጫ ነጭ
Blak, yellow, whit,
ምድብ አ
cardinal
1–0
. . .
ሀጋዊ
ordinal
1ኛ 2ኛ
I II
መጠን አ.ቀ.
multipl
ነጠላ
እጥፍ
singl
doble
ይህ ይህን ይህንን ያ
the, this, these
ያውነው ሌላው ብቻ
the same, the other, any,

ክፍፍለ (ድልድለ) ቅጽል Distributive Adj.	ጥቅመ ቅጽል possessive Adj.	መጠይቀ ቅጽል Interogative ad.	ግንዝበ ቅጽል Reflexive or Enphezaizing Adjective
ብዙ ጥቂት እያንዳዱ ምጡን ምዙናዊ	የኔ my	ማን who ?	እራሜ
Very small	ያንተ your	ማንን whom	እራሥህ
each , either , neither	የሡ his	ማነኛው what	እራሡ
	የሷ her	ምን which	በገዛእጄ
	ያ its	ዬቱ	my self
	የኛ our	ዬትኛው	your self
	የርሦ your		It self
	ያንቱ 〃		
	የነሡ their		
	የሁሉ		

ቅፅል (ገላጭ)

ቅፅል ማለት ገላጭ ወይም ሥምአከል ነው ፤ ስለዚህ ቅፅል (ገላጭ) የሚበዛ የሚለወጥ በሥም በዓይነት ፤ በሁኔታ ገላጭ እየሆነ ያገለግላል ፤ ለምሳሌ

(1) ዓይነተ ቅፅል አረንጓዴ ቢጫ ቀይ ጥቁር ነጭ ሰው መንጋ ተዋህሥያን

(2) ግኡዝ ቅፅል

- ሁኔታዊ ቅፅል — ተኝቶ ተነሥቶ ተዘርግቶ አንክሦ ጐብጦ አድብቶ ቀጥኖ ከሥቶ ከብዶ ቀሎ አጥሮ ረዝሞ ዘግይቶ ፈጥኖ
- ግብረ ቅፅል — ክፉ ደግ ንቁ ብልህ ሠነፍ ፍዝ ንቅ ቸር ንፍግ ክፍ ሥንፍ ድንዝ ፈዚዝ ንድ ብርድ ጭብጥ ልቅ ሞት ዝግይት ዝግጁት ድር ጅት ልምምድ ልምምጥ
- ባህለ ቅፅል — ኑአሪ ሠንባች ሟች

(3) መጠነ ቅፅል — አንድ ብዙ ጥቂት ትልቅ ረጅም አጭር ቀጭን ወፍራም ቀጥን ውፍር እጥር ርዝም ቅል ክብድ

(4) ጥቅመ ቅፅል — የኔ መጽሐፍ አርጅቷል

(5) ምዙነ ቅፅል — እያንዳንዱ ተወዳዳሪ ዋጋውን ያገኛል

(6) ወደረ ቅፅል — የተሻሉ ልጃገረዶች በእውቀት ጐዳና ይገኛሉ

እነሆ ቅፅል (ገላጭ) አእማደ ሥልት ይደረድራል እንጂ የአሣሪነት ችሎታ አይኖረውም ለምሣሌ «አንድ ንቁ ረጅም ቀጭን አረንጓዴ ክፉ እባብ በመንገድ ላይ አድብቶ ሢጠብቅ አየሁት» እነሆ በዚህ መግለጫ እንደተገለጸው መጠንን ሞያን ሁኔታን ደረደረ እንጂ አልተገታም ።

(2) አንድ እባብ ንቁ እባብ ረጅም እባብ ቀጭን እታብ አረንጓዴ እባብ ክፉ እባብ አድቢ እባብ እየተሠኘ ሞያውን ሣይገታ ፍዝ ሆኖ ሥሜትን እያሠማ እንደ ቀጠለ ተረድተናል ።

(3) «እባብ„ ለሚለው ሥሂበ ሥም (አንድ) ብሎ ቁጥሩን ንቁ ክፉ ብሎ ጠባዩን ረጅም ቀጭን ብሎ መጠኑን አረንጓዴ ብሎ አይነቱን (አድብቶ) ብሎ ሁኔታውን እንደገለጸ ተመልክተናል ፤ ሌላውም በዚህ አይነት ይፈጸማል።

(4) ቅፅል ሥለ ሥም ተወክሎ በሚሠራበት ጊዜ እንደሚከተለው ያሥረዳል ።

ለምሣሌ ኑአሪ... እግዚአብሔር ፍጥረት... እኛና ሞያችን ወላጅ ... አባት
ብዙ . . . ህዝብ ሠማያዊ ፈጣሪና መልከተኛው ተወላጅ . . . ልጅ ተማሪ ሠሪ
ግዙፍ . . ምድርና ሠማይ ምድራዊ ተፈጣሪ (ሥሪት) ቸር . . . ጠባቂ ሆኖ ይገኛል

ቅፅለ አገባብ ።

ቅፅለ አገባብ ከድርጊት በፊት ወይም ከአድራጊና ግሥ በፊት ወይም አድራጊው ከቅፅልና ግሥ መሀል ገቢ ሆኖ ቦታውን ይይዛል ለምሣሌ አሮጌ መኪናዩ ተሸጠ ፤ ቀጭን እባብ አየሁ እነሆ አሮጌ ቀጭን ቅፅል ሚሆን መኪና እባብ እንደባለ ቤት አድራጊ (ተሸጠ አየሁ) ረጊ ግሥ መሆኑን ተመልክተነዋል ።

The adjective

An adjective is a wOrd that qualifies a noun; or it adds to its meaning, but limits its aplication, e. g. Here the example.

(1) The black ink; The new hat; a brave army; an Ethiopian soldier
Adjective of quality አይነተ ቅፅል

(2) The one book is new, my book is old;
Adjective of quantity መጠነ ቅፅል — Possessive adjective ጥቅመ ቅፅል

(3) Ecach one of the two boys gained a prize. Every one of the boys has done his work.
Distributive adjective ክፍፍለ (ድልድለ) ቅፅል

(4) The more beautiful girls on the way of knowlege
Comparative adjective ወደረ ቅፅል

Kind of adjective

(A) is used befor a consonant,. e.g. A boy, a table
(An) is used befor a vowel (a, e, h, I, o, u, y,) eg. an orange
(A, an) is used for express a compliment of the verb, eg. He is a teacher
(The) is used befor nouns ro abstracts, eg. The orange, the boy
(is) must be used aftere pronoun or abstracts, eg. Life is real, butter is made from cream; chair is made from wood; john is here.

ቅፅል Kisil is an adjecetive አድጀክቲብ

አይነተ ቅፅል	Ainete kitil	Qualitiy adjective	ኲአሊቲ አድጀክቲብ
አሀዘ ቅፅል	Ahaze kitil	Quantity adjective	ኲአንቲቲ አድጀክቲብ
ምልክታ ቅፅል	Milketakitil	demonstratve adjective	ዴሞንሥትሬቲብ አድጀክቲብ
ክፍፍለቅፅል (ድልድለቅፅል)	kififile kitil	Distributive adjective	ዲሥትሪቡቲብ አድጀክቲብ
ጥቅመቅፅል	Tkme kitil	Possessive adjective	ፖዜሢብ አድጀክቲብ
መጠይቀቅፅል	meteyke kitil	Interogative adjective	ይንቲሮጌቲብ አድጀክቲብ
ግንዝበቅፅል	Ghinizibe kitil	Reflexive or Enphezaizing adj.	ሪፍሌክሢብ ዎር ኤንፌዛይዚንግ አድ
ምሳሌ		Example	ኤግዛምፕል
ወገነ ቅፅል	Wagane kitil	Relative adj.	ሬሌቲብ አድጀክቲብ
ኢትዮጵያዊ–ዊ	Ethiopiawi-wi	Ethiopian-an	ኢትዮጲአን-አን
አማርኛ	Amarigna—gna	An ambarie	አን-አማሪክ
ኢትዮጵያዊ ወታደር	Ethiopiowi watader	Ethiopian soldier	ኢትዮጲአን ሦልጀር
ግብረ ቅፅል	Ghibre kitil	State of adjective	ሥቴትዎፍአድጀክቲብ
ክፉ	Kiffu	An hivel	አን-ሂብል
ደግ	Deg	A kindness	ኤ ካይንድኔሥሥ
ጠማማ	Temama		
ምቀኛ	Mikegna		
ቆንጆ ሙሥት	Kounjo, moosth	Beutiful, agly	ቢውቲፉል አግሊ
ነጭ	Nech	White	ዋይት
ቢጫ	Bichia	Yello	ዬሎ
ኑአሪ ሠንባች ሙአች	Nuary,senbaché, moach		

ቅፅለ አህዝ	Kitil Ahaze is a	Quantity Adjective	ኩአንቲቲ አድጀክቲብ
ምሣሌ	misale	Example	ኤግዛምፕል
ምድብ አህዝ ቅ.	midibe ahaze kitil	Cardinal adjactive	ካርዲናል አድጀክቲብ
ከ 1,2,3,4,5,6,7,8,9,0	Ké and yske mena	from 1 up to zirro (1-0 nuher)	ፍሮም ዋን አፕ ቱ ዚሮ
ሀጋዊ አህዝ ቅፅል 1ኛ. 2ኛ.	Higawe ahaze 1	Ordinal Adjective 1,° 2,°	ዎርዲናል አድጀክቲብ
ቀዳማይ ዳግማይ		first second etc.	
መጠነ አህዝ	metene ahaze	multiplicative adjective	ሙልቲፕሊኬቲብ አድጀ.
ነጠላ	nettela	Singl	ሲንግል
እጥፍ	Ethif	Doble	ዱብል
እሩብ	Erub	Quarter etc.	ኩአርተር

ምልከታ ቅፅል	milketa kitil is a	Demonstrative adjective	ዴሞንሥትሬቲብ አድጀክቲብ
ምሣሌ	misale	Example	ኤግዛምፕል
ርግ አመልካች	Righe amelcach	Definitive adjective	ዴፊኒቲብ አድጀክቲብ
ይህ	Eh	The	ዘ
ይህን	Ehen	This	ዚሥ
ይህንን	Ehenin	These	ዚዝ
ያ	ya	That	ዛት
እነዚህ	Enezihe	Those	ዞሥ
ያው	yaw	Same	ሤም
ያውነው	yauneu	The same	ዘሤም
ሌላው	Lelau	The other	ዘ አዘር

ገሥጋሽ አመልካች	gesgash amelcach	Indefinitive adjective	ይንዴፊኒቲቭ አድጀክቲብ
ማነኛውም	manegnau	another	አናዘር
አንዱ ብቻ	andu bichia	any one	ኤኒ ዋን
ያኛው	yagnau	such	ሣች
ሌላ	lela	same other	ሤም አዘር
ሌላው	lelau	the other	ዘ አዘር
		a, an etc.	ኤ አን

(7)

ድልድለ ቅፅል	Dilidile kitil	Distributive adjective	ዲሥትረቡቲብ
ብዙ	bizu	very	ቤሪ
ጥቂት	tikith	small	ሥሞል
እያንዳንዱ	eyandandu	each	ኢች
ምጡን	mitune	either	ኤይዘር
ምዙን	mizune	neither	ኔይዘር

(8)

ጥቅመ ቅፅል	Tkme kitil	Possessive adjective	ፓዜሢብ አድጀክቲብ
የኔ (የ)	yene	my	ማይ
ያንተ	yante	your	ዮር
የሡ	yesu	his	ሂዝ
የሷ	yesua	her	ኸር
ያ (ያ)	ya	its	ኢትሥ
የኛ	yegna	our	አውር
የርሦ	yerso }	your	ዩር
ያንቱ	yantu }	thir	ዜይር
የነሡ	yenesu		
የሁሉ	yehulu		

(9) መጠይቅ ቅፅል	meteyke kitl	Interogatve adjective	ይንቲሮጌቲብ አድጀክቲብ
ማን ?	man	who ?	ሁ
ማንን ?	manen	Whom ?	ሁም
ማንኛው ?	manegnau	what ?	ሁዋት
ምን ?	min	which ?	ሁዊች
ዬቱ ?	yetu		
ዬትኛው ?	yetegnau		

(10) ግንዝበ ቅፅል	ghinzibe kitil	Reflecsive or Enphezaizing adj	ሪፍሌክሲብ ኦር ኤንፊዛይዚንግ አድጀክቲብ
ን-ንን (እራሜን)	nh' nen (Erasien)		
እራሜ	Erasie	myself	ማይ ሤልፍ
እራሥህ	Erasih	yuerself	ዩርሤልፍ
እራሥዋ	Eraswa	herself	ኸርሢልፍ
እራሣችን እራሣችንን እራሣቸውን	Erasachine	ourselves	አውር ሤልብሥ
እራሡ	Erasu	itself	ይትሤልፍ
በገዛ እጄ	Beghezaydge		
በገዛ እጁ	Beghezeydgyu		
በገዛ እጅዋ	Beghezaydgwa		

ልምምድ ቅፅል ።

ከዚህ ቀጥሎ የሚገኙት ቅሶሎች በአረፍተ ነገር ተመሣሣዩን በምርጫ መልሥ እንደሚመሠረት ምሳሌ በመስጠት ይገለፅ ።

(1) ከነዚህ ለትርጉም ተቃራኒ የሚሆኑትን ቅፅል ይፃፍ

(ሀ) አስፈሪ ፤ (ለ) ቸር ፤ (መ) ቀጭን (ሠ) አሮጌ ፤ (ረ) እድፍ ፤
(ሸ) ልስልስ (ቀ) ፈሪ (በ) ሀብታም (ተ) መሀይም ወይም ፣ ፈልሣፊ ኑአሪ ብዙ ግዙፍ ፍጥረት ሠማያዊ ፣ ወላጅ ቸር ተፈጣሪ ተማሪ ሠሪ ጭምት

2 እነዚህ ቅጽሎች ተመሣሣይ የማይለወጡ ሥለሆኑ በአረፍተ ነገር እየገቡ ይገለጹ ፡

ጥቂትና ትንሽ ፣ ድንገትና ቅፅበት ፤ ከፍታና ታላቅ ፤ ኩራትና ጀግና ፤ ዘለፋና ሥድብ ፤ ሠብቅና ቅጥፈት ፤ እውነትና ፤ እምነት ፣ እውቀትና ብልሀት ፣ ጎሣና ወገን ፣ ክፉና ተንከላ ኑአሪና ሠንባች ።

3 ከነዚህ ጥቅመ ቅፅል ምን ዓይነት ተደራራቢ (ተቃራኒ) እንደሚከተለው ሁኔታ ይገለፅ ።

(ሀ) ይህ ተገቢ ቆንጆ ጌጥ ነው ቀደም ብሎ ከታየው ዓይነት ልዩ ውብ ነበረ ።

(ለ) ለጥናት ጥቂት ምቹ ጊዜ ነበረኝ ሆኖም አንዳንዱ ተወዳዳሪ አሥጊ ነባረ ውድድሩ የተሻለ እውቀት እንዲገበይ ፈጥኖ ያተጋ ነበር ።

(መ) ጨዋታው ውብ ሆኖ ሣለ በሥተናጋጆች ብዛት ውድቅ ሆነ ከዚህም ሌላ ወጥ ቤት ሥለበዙ ወጡ ተበላሸ ፣ ቀደም ብሎ አስተናባሪዎች ሚበዙ ድግሥ መበላሸቱን አልታሠበም ነበረ ታዲያሥ ለዚህ ለውጥ ምን መከተል ይገባ ነበር ።

4 ለጥቆ የሚገኙት ቅፅሎች በየምዳቢያቸው ተለይቶ ምሣሌ በመሥጠት ልምምድ ይፈፀም ።

አረንጓዴ ፣ ተኝቶ ከሥቶ ክፉ ፍዝ ድርጅት ረጅም የኔ ፣ አርጅቶ ፣ እያንዳንዱ የተሻሉ ኢትዮጵያዊ አንድ ሁለተኛ ዳግማይ ነጠላ ፣ ይህ ማንኛውም ፣ ሌላው እጥፍ ፣ ብዙ የኔ ብቻ የግሌ ያንተ ማን የት እራስህ ።

መሥተዋድድ Preposition

ለ—	To, for
በ—በወዲህ በማዶ በታች	at, by, in about after into aginst besid, up, upon, beyond, between
ወ—ወደ ወደፊት ወደ ላይ እስከ	Since, till
ከ—ከዚያ በሁ አላ ከዚያ በፊት	From. after, befor between with, within, among, that, them
የ—	of
ያ—	without

መሥተዋድድ (አግባብ)

መሥተዋድድ ሥረ መንሥኤው ግእዝ ክፍል ሲሆን በአማርኛ ሞያው «አግባበ ወይም አዋዳጅ» ነው ፤ አገልግሎቱም በስም በስመ ምትክ በመነሻ (መቅድም) በመ ሐል በመድረሻ ለምሳሌ በነዚህ «|ለ ፤ በ ፤ ከ ፤ ወ ፤ የ ፤|» የፊደሎች መሪነት የመ ብዛትና የመለወጥ ዕድል ሣይሸረው የሚያዋሕድ የሚያግባባ ልክ እንደጨው የሚመስል ነው በውነቱ በመሥተዋድድ ያልተቀመመ ሥነ ጽሑፍ ፍት (ማሠርያ የሌለው) ሆኖ ይበተናል ።

ስለዚህ መሥተዋድድ ለሥነ ጽሑፍ ልዩ ጌጡ ስለሚሆን ከመመሪያው ለምሳሌ |ለ| ፊደል ሞያው ለምልከታ መሥተዋድድ ገብ ሆኖ |ማን ምን ዬት እንዴት| በተሠኘው ጥየቃ እያጀበ እንሆ ለማን ለምን ለዬት ለእንዴት ብሎ |ሥጦታን ምክንያትን ሥሪትን| አጉልቶ ይገልጻል ።

|በ| ፊደል ሞያው ለተገብሮ (ለተሠሪ) መነሻ በመሆን ያድራጎት የሁኔታ በመጠይቀ መልክ ፤ |ማን ምን ዬት እንዴት| የሚሠኘውን ጥያቄ እያሥከተለ መቅ ድም ሆኖ ለምሳሌ በማን በምን በዬት በእንዴት ብሎ ፤ |ጊዜን ድርጊቱን በታ ውን ወይም አቅጣጫን ሁኔታን| ያስረዳል ።

|ከ| ፊደል ሞያው ለመነሻ ለግሥገሣ ለአጫፋሪ ለባለቤት ለተገብሮ መነሻ በመሆን |ማን ምን ዬት እንዴት| የተባለውን መንሥኤ ጥየቃን እያጀበ ከማን ከምን ፡ ከዬት ከእንዴት ብሎ |ጭፍራን ሥሪትን ሁኔታን| ይነግራል ።

|ወ| ፊደል ሞያው ለግሥገሣ መነሻ ሆኖ የ |ደ| ፊደል በማሥከተል ወዲያ ወዲህ ወዳ በሚል |ግሥገሣን መለሣን (መልሥን) ርቀትን| ያስረዳል ።

|የ| ፊደል ሞያው ለጥቅመ ባለቤትነትን |ማን ምን ዬት| የተሠኘውን መንሥኤ ምልከታን እያሥከተለ የማን የምን የዬት ብሎ |ጥቅምን ክህደትን ቦታን| ይገልጻል ።

The preposition

A preposision is a word which is used with a noun or pronoun to show its relation to some other word in the sentence. Examples.

I help (to) him; I put my book (on) the table; I put the book (in) my bag; she is (at) home now, we learn it (by) our heart, I shall do it (with) pleasure, I have been there (since) 1958.

መሥተዋድድ mestewadid preposition ፕሮፖዚሽን

ለ	lé	To, For
በ– በወዲህ	Bh	at by in about አት ባይ ኢን አባውት after, into አፍተር ኢንቱ against, besid አጌንስት ቢሣይድ up' upon bey ond አፕ አፐአን ቢዮንድ between ቢትዊን
እ- እሥከ	E	Since, ሢንሥ Till ቲል
ወ- ወደፊት		
ከ—ከዚያ በኋላ	Kh	From, after; before, ፍሮም አፍተር ቢፎር between, with, Withim ቢትዊን ዊዝ ዊዝኺም among, that then አማንግ ዛት ዜን
የ—የኔ ያ	yh ya	of; without አፍ ዊዝአውት

ልምምድ መሥተዋድድ ።

ከሚከተሉት አረፍተ ነገሮች ጉዳይ መሥተዋድድ ሥህተት እየተሞላ ይለይ ።

(1) . . . ፈጸሙት ታላቅ ሞያ ልባዊ ምሥራች አቀርባለሁ ፤

(2) . . . አየር መሥመር ቃል ይመጣል ፤

(3) ጭፍራዬ . . . አ. አበባ . . . አየር ተጉዞ መጣ ።

(4) እሡ ሊቀ መንበር ሆኖ . . . እንደራሤነት እንዲሠራ ተመርጦ ነበር ።

(5) ይህ . . ማን መጽሐፍ ነበረ . . . ምድር ወድቆ ይገኝ ነበረ ፥ ቦርሣዬን ሥትወሥድ . . . ሥአት ላይ አይቻለሁ . . . ምን ቦርሣ እኔ አላየሁም ፥ ከጣልክበት ፈልግ ቢለው መልስ ሢሠጥ ‹‹ሠው ለመሆን . . . ሠው ጋር መዋል ያሥፈልግህ ነበር › አለ ።

(6) ደብዳቤ . . . ሌላ አገር . . . መርከብ ተጉዞ ይመጣል ።

(7) እነሡ ወደው . . . ቅፅበት ጉዞ ቀጠሉና . . . ሥአት . . . ሁዋላ ደረሡ ።

(8) . . . እምነት ሀይል እውነትና እውቀት አለም ላይ ሣትጠፋ አትቀርም ይህም መግለጫ የተሠጠው . . . አ. አ. ሊቃውንት ጉባኤ ነበረ ።

(9) የነዚህ ልዩነት ይገለጽ ፤ (ሀ) . . . መጡሠድ . . . መንጠቅ (ለ) ሠው ለመሆን . . . ሠው ጋር መዋል (መ) . . . ብረት እንደሚሣል እንዲሁም ሠው . . ሠው ይሣላል (ሠ) ዳንሥ አደረ . . . ማግሥቱም 40 ምእራፍ . . . ውድድር አለፈ ወዳድ ሣያርፍ ትግል ገጥሞ አሸነፈ ይደንቃል አይደንቅም (ረ) . . . ጦር አደባባይ ሙዋችና ቆሣይ ፥ ድል አድራጊም ዋጋቸው ያገኛሉ ፤ እንዲሁም «ሚጬንቅ የገባ ሚጬንቅ ያወጣል» የሚለው ታሪክ ይወርሣሉ ።

(ሸ) . . . ዚህ አለም ኖረን ምድር እሥክንገባ ፤ . . ሀሣብ በሥራም ምነው ብንግባባ ።

ፍጥረተ ታሪክ ።

(10) ፍጥረተ ታሪክ . . . ሠሥት መልክ ተይዞ ይታያል ፥ ይህም . . ሦሥት ክፍል መደምደምያዋ ሤት እጅግ የላቀች መሆንዋን ሣንረሣ አንደኛ መገልገያ ሁለተኛ አገልጋይ ፤ ሦሥተኛ ተገልጋይ ወይም . . . ሌላም ትረካ መልክ ሢመራ ሀብተ ተፈጥሮ ወንደተፈጥሮ ፤ ሤተ ፍጥረት ተብሎ ይተረካል ።

እነዚህም በንኡሥ ጥናት ሢብራሩ መገልገያ (ሀብት) ሦሥት ጠባይ አለው ፤ አገልጋይ (ወንድ) በሦሥት ጣም ፤ እንዲሁም ፤ ሤትም በሦሥት ምድብ ትገኛለች ፥ ይህም ሢብራራ (ሀ) መገልገያ (ሀብት) ግብርና ፤ ንግድ መጉዋጉዋዣ ሢሆን ።

(ለ) አገልጋይ (ወንድ) ፤ ጣዝማው ፤ ንቡ ፤ ሠማይቀርቡ ነው ፡

(መ) ተገልጋይ (ሤት) ፤ እናት ለምኔ ፤ ትሁንባበ ፤ ይሥማ አገር ነች ።

መሥተፃምር Conjunction

ህብረ (ወደረ) መሥተፃምር Co–Cordination Conjunction

ጭፍራዊ መስተፃምር Adversative Conjuction

- ው. ና. ም. (እና)
- and, butthen, but, however, then. yet, both, sttill, but, yet,

ምርጫዊ መስተጻምር Altennative Conjnnction

- ያ or
- ያኛው that
- ወይም than
- ይልቅ else
- ሌላስ orelse

ፍርሠ (አፍራሽዊ) መስተጻምር አሉታ nagative conjunction

- ግን or
- ዳሩግን nor
- ቢሆንም
- ሆኖም
- ምንም

ገቺ መሥተፃምር Ilative conjunction

- ታዲያ
- ስለዚህ
- ከሆነማ
- በዚህ የተነሣ
- there for
- hence
- for that reason accordingly

ጥገኛ መሥተፃምር Subordinating clauce

- እየ–እየበላ
- እያ–እያሠራ
- እንደ
- እከ
- ሥለ
- የሚ . . .
- የም . . .
- የ. ከ. በ. ና.
- አሥ-አሥተኛ
- ቶአል

መሥተፃምር (ቃለ ዝምድ)

መሥተፃምር ማለት ቃለ ዝምድ ይሠኛል፡አገልግሎቱም ሥመምትክ ሥምና ሥምን ቃላትና ቃላትን ቃላትና ሥም ጥገኛና ጥገኛ ግሥን በመሀል ትቶ በመነሻና መድረሻ እያዛመደ የሚገታ ነው ሞያውም በሦሥት ተከፍሎ በአምሥት ንኡሥ ምድብ ሆኖ የመብዛትና የመለወጥ ሁኔታ ሣይሽረው የአዛማጅነቱን ሞያ ይፈጽማል ለምሣሌ ።

ለሁኔታዊ መሥተፃምር (አዛማጅ) በጥገኛነት (እየ እያ አ. አሥ ሥ ሜ ሣ እን) ገቢ ሆኖ እንዲህ ይፈጸማል ።

እየተነሣና እያሠረ ፤ አሥነሥቶና ሢያሠጣ ፤ እንደሠና እንደነዚህ ለመሣሠሉት ገቢ ሆኖ ያጣምራል ።

ለምክንየተ መሥተጻምር (ሥለ. በ. ከ) ሥለዚህና ሥለዚህ ለመሣሠሉት የገቢውን ምክንያት ይገልጻል ።

ለሠውና ቃላተ ዝምድና |ና ፤ ም| አበበና ተፈሪ ዘውዱም ፤ ደሥታና ሀዘን መከራም እነዚህ ለሚመሣሥሉት ዝምድና ገቢ ሆኖ ያገለግላል ።

The conjunction

A conjunotion is a word that joins word or sentences togather Here is some example :-

I Was there, |but| I did not spoK, |If| you come she will see you, |When| you came to A. Ababa, cte,

ረጊ (ገቺ) መሥተፃምር	Illative conjunction	ኢሌቲብ ኮንጃክሽን
ሥለዚህ	Therefor	ዜርፎር
ከሆነማ	Hence	ሄንሥ
በዚህ የተነሣ	Forthat	ፎር ዛት
በዚህ ምክንያት	reason	ሪዝን
ታዲያ	accordingly	አኮርዲንግሊ.

ሁኔታዊ (ጥገ) መስተፃምር	Subordinating clause	ሣቦርዲኔቲንግ ክላውስ

እየ- (እየበላ)	
እያ– (እያሠራ)	
እንደ- (እንደነዚህ)	
እኮ—	ሥለ—
የሚ—	የም—
የ —	ከ —
በ	ና—
አ (አድብቶ)	
አሥ (አሥተኝቶ)	

መሥተፃምር	Mestesamir	Conjunction	ከንጃንክሽን
ሀብረ መሥተፃምር	Wodere mestesamir	Co-ordination conjunction	ከርዲኔሽን ከንጃክሽን
ጭፍራዊ (ክበበ) መሥተፃምር	kibebi mestesomir	Adverastive conjunction	አድቤርሣቲብ ከንጃንክሽን
ለውጠ (ምርጫዊ) መሥተፃምር	Mirchiawi mesteeomir	Alternative conjunction	አልቴርኔቲብ ከንጃንክሽን
አፍራሽዊ መሥተፃምር	Afrashiaui mestesomir	Negative cOnjunction	ኔጋቲብ ከንጃንክሽን
ረጊ (ገቺ) መሥተፃምር	Ghechi mestesomir	Illative conjunction	ኢሌቲብ ከንጃንክሽን
ጥገኛ (ሁኔታ) መሥተፃምር	Tighegna mestesnmir	Subordinoting clause	ሣበርዲኔቲንግ ክላውሥ

ለምሳሌ — Example

ጭፍራዊ (ክበበ) መሥተፃምር	Chi frawi mes tesomir	Adversotive conjunction	አድቤርሣቲብ ከንጃንክሽ
ሠ. ና. ም.	Ce. na. nhi.	and, but, butthen, yet	ኤንድ ባት ባትዜን ዬት
ና. እና.	Na. Ena.	then. both, still, butyet.	ዜንበዝ ፤ እሥቲል ፤ ባትዬት

ለውጠ(ምርጫዊ)መሥተፃምር	mirchiowi mestesomir	Aiternative conjunction	አልቴርኔቲብ ከንጃንክሽን
ያ	ya	that	ዛት
ያኛው	yagnau	or	ኦር
ወይም	woyem	else	ኤልሥ
ሌላሥ	lelase	than,other wise	ዛን ፤ አዘርዋይሥ
ሌላው	lelau	orelse, either	ኦር ኤልሥ ፤ ኤይዘር

አፍራሽዊ መሥተፃምር	AfrashiaWi mestesomir	Nagative conjunction	ኔጋቲብ ከንጃንክሽን
ግን	ghin	or	ኦር
ዳሩ ግን	clapu ghin	nor	ኖር
ቢሆንም	bihanim		
ሆኖም	honom		
ምንም	minim		

ቃለግን (አጋኖ)
Interjection !

ድምፀ ግን Tut. Tut !!	ድንቀ ግን wonderful !	ፍንደቀ ግን (ደስታ) Alas !	ትክዘ ግን (ትካዜ) Pity !	ንቅፈ ግን Hush ¡	ውድሠ ግን (ውደሣዊ ግን) Bravo !	ሥንብተ ግን farwell !
ወይ !	ግሩም Ho !	ምሥራች Ha!	ወየው what	ቆይ Her¡ her¡	ነሽ !	ደህና ሁኑ !
ዋይ !	ጉድ greacious	ሀሀ! ሀሀሀ! ha!	a pity	ቆይ ብቻ	እሠይ	ደህናዋል
ወይኔ !	አዬጉድ goodness	እሠይ	አሄሄ	ወዮልህ	ያሣድግህ	በቸር ይግጠ
	ጉድ ጉድ my-goodnss	ይመር	እህህ	እሥቲ	እንዲህ ነው	መን ደህና
	ይገርማል	ይሥመር	ያሣዝናል	እንተያያለን	ወሠወሠው	ሠንብቱ
	ይደንቃል	ያዳብር		ዬት ይገባ	ሆይ ! ሆይ !	Adio !
		እልል !		ይሆን !		good by !

ቃለግን (ቃለ አጋኖ)

ቃለግን የማነኛውም የንግግር ክፍሎች ድጋፍ ሳይሻ በራሡ ሞያ ረግቶ የተፈጥሮ ሥሜት የሚያፈልቅ ነው ፤ ከሌሎቹም የንግግር ክፍሎች ተዘምዶ የለውም ለምሣሌ እነዚህ (!|) (¡¡) ምልክት ኖሮት አቆልቋዋዩ ጥቅሥ ደሥታና ውደሣ ፤ ሀዘንና ትከዛም ያወሣልናል ፤ አሽቃቢው ጥቅሥ ነቀፋንና ጥላቻን ዛቻንም ይተኩሣል ለምሳሌ ።

(1) ግሩም ነው ፣ በርቺ እንዳትረቺ ! ፤ በርታ እንዳትረታ ! ፤

(2) ቆይ ዬት ልትገባ እንተያያለን ¡ ፤

The Interjectiou

The Interjection is used to express some sudden feeling, but does not enter in to the construction of the sentence.

The usual exclamation !

ቃለግን kaleghin Interjection ኢንቴርጄክሽን

ለምሣሌ		Example	
ድምፀግን	**Dimteghin**	______ ፧	______ ?
ወይ !	woay	Tut ! Tut !	ት ት ት ት ት
ዋይ !	woayei		
ወይኔ !	woyne		
ድንቀግን	**Dinkeghin**	**Wonderful !**	**ወንደርፉል !**
ግሩም	ghiroom	Ho !	ሁ !
ጉድ	good	Greacious	ግሬሺየሥ
አዬ ጉድ	aye good	Goodness	ጉድ ኔሥሥ
ጉድ ጉድ	good good	my goodness	ማይ ጉድኔሥሥ
ይገርማል	yghermal		
ይደንቃል	ydenkol		
ፍንድቀግን (ፍንድቃዊ ግን)	**Findekghin**	**Alas !**	**አላሥ**
ሀሀ ! ሀሀሀ !!	HaHa hahaha		
ምሥራች	mssirach		
እሠይ	ysey		
ይመር	ymer		
ይሥመር	ysmier		
ያዳብር	yadabir		

ትክዘግን (ትክዘዊ ግን)	**Tikezeghin**	**pity !**	**ፒቲ**
ወየው !	woyau	what a pity !	ዋት ኤፒቲ !
እህ !	eh		
እህህ !	ehih		
አሄሄ !	ahehe		
ያሳዝናል !	yasazinal		
ንቅፈግን (ሥላቀግን)	**Zachiawighin**	**Hush !**	**ሁሽ !**
ቆይ !	coy	her ¡ her ¡	
ቆይብቻ !	coybchia		
ወዮልህ !	Woyolih		
እሥቲ !	esty		
እንተያያለን !	eniteyayalen		
ዬት ትገባ ይሆን !			
ውደሳግን	**Woudesaghin**	**Bravo !**	**ብራቦ !**
ጎሽ	gosh	bravo	ብራቦ
እሠይ	esey	alas, alas	አላሥ አላሥ
ያሳድግህ	yasadighih		
እንዲህ ነው	endihneu		
ወሠወሠው	wosawosau		
ሆይ ! ሆይ !	hoy ! hoy		
ሥንብተግን	**Sinibite ghin**	**Farwell !**	**ፋርዌል**
ደህና ሁን	dehnahune	adio !	አዲዮ !
ደህና ዋል	dehnawale	good by !	ጉድ ባይ
ደህና ሠንብቱ	dehnasenbtu		
በቸር ይግጠመን	becher ygtemen		